B-II-44

Treći red sv. Franje, Zagreb.
Knjige preporučamo osobitoj pažnji čitatelja! Obični rok je 14 dana. Velecijenjeni čitatelji! sjetite se naše knjižnice kojim darom: knjigom ili potporom!

ČUDNOVATO OBRAĆENJE ŽIDA

MARIJE ALFONSA

RATISBONNE-A.

Iz vjerodostojnih izvješća i vlastoručnih pisama:

ALFONSA RATISBONNE-A, BARUNA DE BUSSIERRA I DUFRICHE-DESGENETTES-A,

utemeljitelja nadbratovštine n. m. G. od Pobjede.

S dozvolom nadbisk. duhovne oblasti u Sarajevu.

SA DVIJE SLIKE.

SARAJEVO.
TISKARA „BOSANSKE POŠTE".
1897.

Slučajnim suviškom, pošto se troškovi namire, gledat će se pomoći osobito sirotama palih žrtava u Bošnjacima.

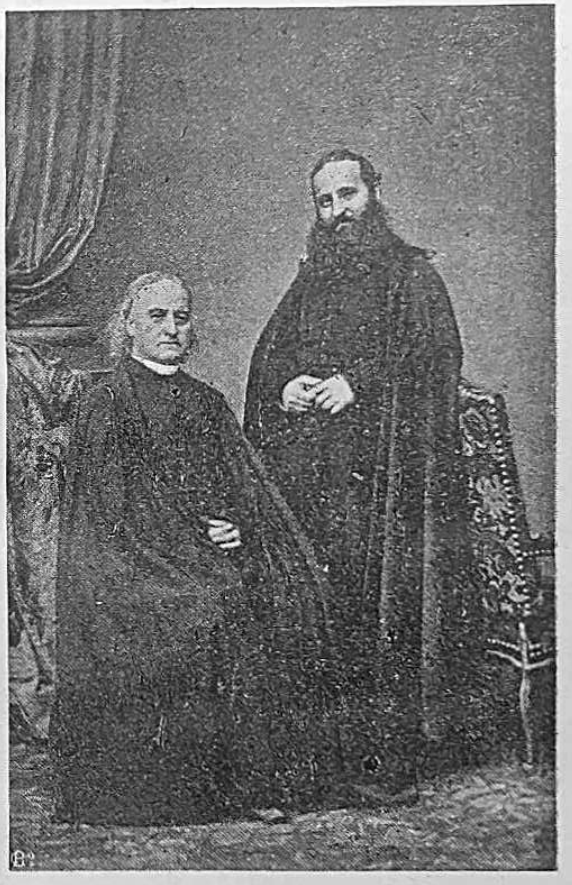

Obraćena braća:
Todor i Marija-Alfonso Ratisbonne.

Uvaži i razmisli dobro, štioče brate!

Ovi reci, mili čitatelju, smjeraju poglavito na to, da uvidiš nedokučivo milosrgje Božje, materinsku brigu i ljubav blažene Gospe i naprama najljućemu protivniku i grditelju naše sv. vjere, pa i iste presvete Djevice Marije. Ako se ta premilostiva Djevica zauzimlje tolikom ljubavlju za jednoga bogokletnoga žudiju, kako istom mora da kuca njeno materinsko srce spram učenika i učenica dragoga joj sina Isusa, a mile djece njene? Kolikim ufanjem svegjer i u svakoj nezgodi svojoj da ne poletiš u njeno materinsko krilo, pod moguću zaštitu njenu, kolikim žarom srca svoga da ne uzljubiš dobrostive i milostive majke svoje? Ovdje vidiš, kako se obistinjuje, što nam je naš Spasitelj toliko puta na srca i dušu stavio, kadno govoraše: Molite i dobit ćete; sve ćete dobiti, štogod budete molili u ime moje kod Oca nebeskoga,

a time nam u ruke podade svemoguće sredstvo, da sve postignemo, što nam je spasonosno, što nam je potrebno, riječ u jednu: sve štogod korisna i dobra zaželjeti možemo. U početku ovaj nesretnik regbi drzovito prkosi milosrgju dobroga Boga, otima se iz petnih žila možnomu uplivu njegove milosti, začipa uši silom, da ne čuje glasa njegovog, zatvara hotimice oči, da ne upozna istine, da je ne prigrli, grdi i huli Boga, te bi ga morao radi tolike pakosti za uvijeke od sebe odbaciti, ako ga jurve davno ostavio nije — sve badava, molitva ustrajna, molitva pouzdana, molitva ponizna i goruća jača je od svih tih i trista gorih drugih zapreka, na ovakovu molitvu čudesa se počinjaju: iz ledenih srdaca bukti živi oganj ljubavi, iz tvrdih ko stanac kamen vrije potok vrelijeh suza pokornica, iz prokletih, odbačenih i u pakao regbi neopozivo odsugjenih, nu jošte živih grješnika, eno ti po molitvi svetih revnih apostola, sluga, ispovjednika Isusovih i branitelja njegovih istina. Uči se otale, šta sve ne će moći polučiti revnost vatrenoga i čestitoga katolika, vidi, šta se sve ne počinja *po čudotvornoj medalji**)* i štovanju *bezgrješnog Začeća Marijina.*

Dobri moj rode! Imaš trista ljutijeh jada na srcu, što od strane vidivijeh, što nevidivijeh

*) Knjižica o toj medaljici će do skora došetati iz Francuske u naše ubave zemlje, a u ruhu hrvatskome.

protivnika. Do duše imaš i srčanih i neustrašivih branitelja, koji su za te spremni krv i život žrtvovati, nu ipak slabo uspijevaju u borbi radi mnogih zapreka, odviše mnogobrojnih dušmana i silne struje protivnih težnja i načela. Prileti im u pomoć osobito ti, dobri težače i nedužna omladino! Aj žalosne li pomoći od jednog i drugog, odgovoraš! Cemu se možeš nadati od sirote težaka, komu je jedino znanje i poso: plugom ravnati i orati, polje obragjivati; a šta ćeš očekivati od slabašnoga djeteta, koje će jedva znati, koja mu je desna, a koja lijeva? Polako! Znaj, baš vi morete više k pobjedi doprinijeti za naš vječni i vremeniti spas, no oni inače neslomivi i veledušni borci. Kako, odakle to? Eto mnogi žali-bože od onijeh hrabrijeh branioca sv. vjere i tvojijeh prava zaboravljaju često na najstrašnije i najubojitije za neprijatelja oružje, ne ištu najsigurnije pomoći i najčvršće obrane u ljutom kreševu i krvavoj borbi svojoj — naime svemoguće pomoći Božje po užganoj molitvi, koja, obavljena u ime Isusa i na preporuku njegove majke, mora prodrijeti oblake i doprijeti pred prijesto Svevišnjega, gdje će bezdvojbeno biti uslišana.

Bog će dakle bez svake sumnje — i drugojačije ne more ni biti — pomoći nama, ma mi mislili: sve je propalo, više za nas spasa nema, — bude li samo našu molbu preporučila bl. Gospa i budemo

li ju obavili u ime našega Bož. Spasitelja; nu bl. Gospa će našu prošnju na svaki način preporučiti Bogu i svojim ju možnim zagovorom potkrijepiti, budemo li pravo i od srca častili i štovali presv. Srce našega Spasitelja, a nuz to i njegovu prečistu majku, bl. Djevicu Mariju. Inače bez molitve, bez Isusa, bez Marije svi će naši napori biti jalovi i najogromnije žrtve bezuspješne, a naše će stvari unatoč svemu naprezanju i maru poći račjim tragom. — Pošli vojnici u bitku, a nijedan nema ubojitoga gvožgja; odvukli orijaške topove, praha pušćanoga na pretek, ali nijedne olovne kruglje. Borba se zametnula. Topovi opaljuju, ore, grme, drmaju zemljom, vojnici se bore ko ljuti lavovi; broj je njihov kud i kamo pretežniji od male, nu dobro oboružane dušmanske vojske. Šta ti se čini, čija je pobjeda? Ne pitaj, veliš; da ih je koliko pržine u moru, koliko lista u gori, sve će popadati od ubojitog neprijateljskog oružja i njihovoga teškog olova. I pogodio si! To isto slobodno reci i ob onima, koji hoće nešto polučiti bez molitve, bez Boga i bez Božje pomoći.

Sirote svu krv istočiše, sve žrtvovaše, živi se raskopaše i satriješe, isti život položiše, a kad ovamo, od svega toga štunast klas, iskvaren mućak, pače stanje stvari bude još lošije, još zapletenije no prije. Oj prileti im u pomoć, dobri težače,

nedužna omladino, vrli puče naš! vi možete i morate odlučiti pobjedu! Štujte presv. srce Isusovo, štujte bl. Gospu, molite se užgano, molite se postojano, molite se ponizno, molite s pouzdanjem, pa da vidite onda slavlja. Marija je sama satrla sve raskole — cunctas hoereses sola interemisti — Marija je sama satrla i najljućega i najjačega dušmanina naše sreće vremenite; ta sjetite se samo, rad šta se sv. crkva osobito raduje i šta napose slavi na svetkovinu imena Marijina. Bog dragi dao po zagovoru bezgrješne Djevice, pa ovim recima porasla ljubav i štovanje spram majke Isusove, pa našoj domovini ogranulo ljepše sunce ljepše sreće, a megjutim mene i tebe blagoslovila Marija sa svojim milostivim sinkom Isusom. Zdravo mi da si, brate Hrvate!

U tminama nevjerstva – drugi Savao.

Alfonso Ratisbonne ugleda svjetlo svijeta u Strassburgu, baš početkom Marijinoga mjeseca svibnja g. 1814. Roditelji mu bijahu židovi i silno bogati, a po jeziku Francuzi. Sa mlijekom majčinim bi zadojen i mržnjom protiva kršćanstvu, osobito protiva sv. Ocu Papi; ova mržnja još većma uzraste u protestanskome zavodu, gdje bi mladi Ratisbonne odgajan. Još za rana pokosi mu nemila smrt oca i majku i time posta Ratisbonne baštinikom ogromnoga imutka, nu pod nadzorom i upravom svoga strica, isto tako silno bogatoga žida i bankiera (mjenara novaca). Imućni stric namaknu sinovcu svome blistave kočije i vilovite konje. Ništa mu ne uskrati, što bi mladome Alfonzu veseli i bezbrižni život pomutilo, il' mu ma kako srce rastužilo, koje je svegjer za novim nasladama i raskošima gramzilo i u njima sasvijem plivalo. Tko je malo bolje proučio narav čovječju, taj zna, da jednome gospodičiću, komu su džepovi i omašni tobolci dupkom puni žutaka, koji je još posve čil, zdrav i mlad, koji još dapače ima uz to kakovu zaručnicu, taj velju zna, da je takovu momčetu obično vjera deveta. Toga se žalibože nagje i kod istih kršćana, a što ćeš tek reći o jednom židovčetu, baštiniku i vlasniku toli ogromnoga bogatstva i imanja, u komu

je mislio, da je našao svu sreću i blaženstvo, raj i slavu, kao što to mniju i ostala njegova braća? Dašto da ga je stric dao naobraziti u svakoj struci znanosti i umjetnosti, koja se u odličnijim krugovima još nešto cijeni, a mladi je Alfonzo bio u njima baš čestito i temeljito podučen i uvježban. U višim školama utrne se u Alfonzu još i ona mala iskra židovske vjere i on posta kako reknu liberalac t. j. vjeru i Boga pod noge, vjeruj, što ti razum kaže. Uz privolu svoga skrbnika zaruči se Ratisbonne sa šesnaestgodišnjom rodicom, uprav ljepoticom i veoma imućnom djevojkom, o kojoj sam Alfonso tvrdi, da bi joj malo koja pod suncem dorasla u dražesti, krasoti i čarobnosti. Zbog prenježne dobe zaručnice, pripovijeda nam sam Ratisbonne, trebalo je svadbu na neko vrijeme odgoditi. Megjutim je morao zaručnik krenuti nekamo na podulje putovanje. Ne znagjaše sam, kamo li, na koju li stranu. Zvala ga sestra u Pariz, zvao ga prijatelj u Španjolsku, ipak se na koncu odluči, da će ravno u Napulj zajedriti, na Malti prezimiti, a onda se preko istočnih zemalja domu vrnuti. Na put svoj krene početkom studenoga 1841. godine. Prije no će pasti pod Napulj, usidri se lagja u Civitavechii. Putnici se iskrcavaju i ukrcavaju, ovaj da dalje pučinom morskom plovi, onaj da tu ostane, gdje je meta njegovome putovanju, treći opeta da grad bar letimice razgleda i tako se sve živo na lagji kreće, miče, ulazi, izlazi, samo se naš Ratisbonne ukočio na palubi i gnjevno podnijemio. Ne smije nogom ni da takne ono tlo, kano da je živa žeravka, ma samo mrkim i munjevitim pogledima strijelja grad, poput ljutog risa, kada mjeri plijen svoj, ko da ga želi svega jednim mahom uništiti. Ratisbonne, rad šta li i ti ne bi stupio na kopno i ogledao si bijelu varoš kao i ostali putnici? Šta li si toli grozna

zamjetio u pitome tom gradu? Ta ne plaši se, nije tu leglo razbojnika krvnih, nijesu tu zvjerski ljudožderi, da ti mladu preranu smrt zadadu. Nije do duše tlo živa žeravica, a ni žitelji nijesu baš tolike krvopije, ma je to Papina zemlja, a na to ne može ni da pomisli, a da mu se pred očima ne smrkne, a da mu se duša ne smuti, tako mu je bio mrzak i crn Papa. Još Ratisbonne strijelja gromkim pogledom bijelu Civitavechiu, kad al' na jednom zagrme topovi sa visokih kula tvrgjave gradske. U prvi se mah naš delija ako ćeš malo i uplaši. „Ma kakovo je to pucanje, kakova li bojna halabuka na tlu miroljubivoga Pape", upitat će Ratisbonne posprdno? „Slavi se slavlje bezgrješnoga Začeća Marijina", reče mu neko od suputnika. Ratisbonne na to ne izusti više ni crne ni bijele, već još jedared mrko gledne put grmećih bedema gradskih, grčevito sažme ramenima i umukne. Sidro se digne, lagja zadimi, kolesa i vesla zaklopotaše, vali se morski pjene i šume, brod odmiče, biva sve manji i manji, najprije ko sićušna tačka, napokon ga nesta sasvijem. — Tamo u daljnoj daljini iščeznu ota dragocjena galija, vozeći još dragocjenije blago — drugoga Saula, nu ne u grdni i divlji Damasak, ma u ubavi i pitomi Napulj. Parobrod sretno stiže u Napulj, gdje provede Ratisbonne mjesec dana. Na sva nukanja baruna Rothschilda, da i do Rima trkne, gdje bi vidio puno zanimivih stvari, ne dade se sklonuti, jer, reče, da bi volio u oganj, nego li gdje Papa vlada. Ali ipak mi vidimo Ratisbonne-a u Rimu; kako je dakle onamo prispio? Da li je naumice u Rim došao, pošto se je ipak boljemu dosjetio, ili je tamo samo zabludio i nehotice zalutao?

Pitajmo samoga Ratisbonne-a, ta on valjda zna to najbolje. Pitaj, pitaj, al i njemu je to tajna ko i tebi.

Osvanuo je 5. siječanj. Ratisbonne žurno koraca ulicom napuljskom na parobrodarski ured, da izvadi kartu za Palermo; nego njemu ode pamet, pa mješte na parobrodarski, zabasa na poštarski ured kola i mjesto da plati kartu za brod u Siciliju, plati za kola u Rim. Prije no će sahraniti kartu u džep, pogleda ju, čita, te kada vidi, da je kupio kartu, ne za lagju u Palermo, ma za kola u Rim, lupi se ljutito šakom po čelu, pa kao izvan sebe sjedne na kola, te hoće ne će, licem na Vodokršće stigne u Rim. Tolike divne stvari i starine rimske zanimaju svakoga stranca, samo ne Ratisbonne-a; one su njemu mrske, ogavne, s toga posve rijetko izlazi iz kuće. Sve što bi vidio u Rimu, sve mu je bilo novim povodom, da mu mržnja još većma uskipi proti kršćanstvu.

8. je siječanj, a drugi već dan, otkako je Ratisbonne došao u Rim. Ide baš toga dana ulicom, kad al ču, kako neko iza legja povika: „Ratisbonne!“ „Tko je Božji u tom mi tugjem i neznanom kraju“, pomisli Ratisbonne. Okrene se, lice mu radošću odsijevne, bilo mu je, kao da ga je sunce obasjalo. Pa kako i ne, kada je eto tu u tugjini ugledao znanca i svoga staroga prijana još iz djačkih dana, naime baruna Gustava de Bussierra. Prijatelji se bratski izgrliše i za junačko upitaše zdravlje, onda uglave, da će se opeta sastati i naći kod objeda u kući oca Gustava. Tu u veselom društvu ugodno se zabavljajući i živahno se razgovarajući o raznim predmetima iz udaljene im domaje, časi, što ih ondje Ratisbonne sprovede, veoma mu se osladiše i munjevitom brzinom istekoše. Baš kada je prekoračio kućni prag Gustavova oca, susretne na vratima Todora, najstarijega sina u obitelji de Bussierrevoj, koji je upravo htio da ode. Ratisbonne ga nije lično poznavao,

al je znao, da se je protestanstva odrekao i postao katolikom; nu to je već bilo dosta i Ratisbonneu je bio Todor ni kriv ni dužan oduran, omražen. Al pošto se je ipak proslavio svojim djelom „Putovanja po istoku i Siciliji“, bi Ratisbonneu u drugu ruku opeta veoma drago, što ga je upoznao; bar će ga moći umoliti, da mu dâ koji naputak za daleko i težavno putovanje po istoku. Ele bilo s toga razloga, ili iz puke udvornosti, zada Ratisbonne Todoru besjedu, da će ga posjetiti u njegovoj kući. Megjutim je ipak znatiželjnost nadrvala fanatičnu mržnju spram Rima i Ratisbonne vozika se po gradu i ogledava ga cio onaj dan, odbiješ li dva sata, što ih odsjedi kod Gustavova oca. Zabava Gustava sa Ratisbonneom bila je veoma živahna i ugodna. Ta kako i ne, kada su bili nekada saučenici, pa i najsitnije uspomene iz djačkoga života i mladih dana pružale su im neiscrpivo gradivo za šalu i smijeh. Nego Gustav bijaše, da po duši kažemo, baš onaj pridrti protestanat i pravi zanešenjak, kô i ostali elsaski pietisti. Svoju je vjeru nada sve ine uznosio i u zvijezde kovao, pa je pokušao, ne bi li kako i Ratisbonnea predobio za svoju sljedbu. Otu je sreću i prije već više puta ogledao, al mu se svi napori i pokusi izjaloviše. Obično bi Ratisbonne svaki nagovor i svaku prodiku Bussierrovu zaglavio riječima, vragoljasto se osmjehnuv: „Okošćeni žid!“ a mi bi nekako rekli: To ti je jedno i isto, što i o zid bobom udarati; iz te muke, pobre, nikad pogače. Onda bi i Gustav svoju nadovezao, odsjekav se otresito „Bjesneći protestanat!“ t. j. ne smeta, još nade ne gubim, kušat ću sreću, ne bi li iz toga okošćenog žida kako izbio mesnatog protestanta, na što bi se „okošćeni žid“ i „bjesneći protestanat“ ipak u miru rastali, a da uza sve to ni malo ne popustješe vezi njihovoga tijesnog i

iskrenog prijateljstva. I u Rimu kuša Gustav Ratisbonnea na svoju ruku predobiti, ni u Rimu ne da mu mira i tu stane opeta veličati i slaviti svoju vjeru, a ovo Ratisbonnea silno razgnjevi, jer je mislio doslije, da su tobož jedini katolici zaneseni, a po Ratisbonneovu mnijenju čak i pomamni za obraćanjem i širenjem svoje vjere. Ne da se borami Ratisbonne nagovoriti, ma se brani iz petnih žila, koliko igda može, sve samo na šalu odbija. Ipak jedared obeća, da će postati pietistom ko i Gustav, ako bi mu se kada prohtjelo, da vjeru promijeni. Istjecalo je vrijeme boravku Ratisbonnea u Rimu, s toga upotrebi pošljedne čase, da još neke predmete po gradu pregleda.

Uspe se na Kapitolij, a s Kapitolija provede ga njegov „Cicerone[1])“ i kroz Ghetto. „Grom i pakao“, klikne Ratisbonne, kada ugleda to nekadanje leglo i mjesto židova, „jeda li je to ona razvikana ljubav kršćanska? rimska? Zgrozih se“, kazuje sam dalje, „te se upitah, da li je zaslužio cio narod s toga, što je jednog ciglog čovjeka ubio prije 1800 godina, da pati toli nečovječno postupanje?

Popišem sve, što sam vidio i osjetio i pošaljem svojima kući. Pamtim, kako sam im izjavio i to, da volim biti tlačen, no u kolu tlačitelja samih. Vrnem se iza toga opet na Kapitolij, gdje opazim, kako se u crkvi „Ara Coeli“ u velike priprema za svečanost, koja se je imala u istoj crkvi sutra dan proslaviti. Upitam, čemu te tolike pripreme, pa mi rekoše, da je to za dva žida iz Ankone, što će se tude pokrstiti. Badava bih kušao opisati razjarenost, koja me obuze, kada čuh ove besjede.

[1]) Cicerone zovu u Italiji provodiče stranaca i tumačitelje znamenitih stvari u opće.

Upita me moj vodič, da li bih i ja želio biti prisutan kod toga slavlja, na što viknem: Zar da bih ja mogao gledati tu podlost? Nipošto! Nipošto! Ne bih se mogao uspreći, a da se ne oborim i na krštenike i na krstitelje!“ Još ne bijaše nikada prije toliko ogorčen Ratisbonne na kršćanstvo, koliko kada posjeti Ghetto. Da svoj gnjev iskali, udari u strašno psovanje, ruganje i podsmijehivanje, komu ne bi ni kraja ni konca.

Borba med svjetlom i tminom.

Baš je izišao Ratisbonne iz knjižare, gdje si je nabavio nekoliko knjiga o Carigradu, kad al susretne slugu oca Gustavova. Upita ga za stan Todora de Bussierra, a on će mu: „Piazza Nicassia Nr. 38“, zanoseći onako baš na elsasku. Hoće ne će, mora sada po zadanoj riječi Todora posjetiti; odluči se dakle najzad na to, prem teška i čemerna srca, pa kud puklo da puklo. Izvadi kartu, na kojoj napiše p. p. c.*), te ju uruči momku s primjedbom, da ju samo preda Todoru de Bussierru, a ne najavi njegovog dolaska. Nu djetić uzme jednu za drugu, pa mjesto da preda kartu, najavi odmah dolazak Ratisbonneov i smjesta ga uvede u sobu. Taj ga nesporazumak veoma razjedi. Da svoju zlovolju prikrije, okupi se Ratisbonne smijati i šaliti, ako će i silom, pa sjedne do supruge de Bussierrove, koja je imala kraj sebe dvije male kćerke. Todor ga veoma ljubezno i prijazno dočeka. Razgovor je bio iz početka općenit, površan, suhoparan, tek onda živahnijim posta, kada stane Ratisbonne isticati divote grada Rima i kazivati, što ga se je osobito doimilo u vječnom gradu. Ratisbonne je držao baruna Todora de Bussierra za po-

*) t. j. pour prendre congé (izg. prangdrkongže) = da se oprostimo.

božnjaka, nu u zlu smislu, koji se katkada razumijeva pod tom riječju. Bio je vanredno veseo, da mu se je mogao narugati radi nekadanjeg stanja rimskih židova. Time mu ponešto odlanu i lakše bi pri duši. Ali ga ti nasrtaji odvedu i na čisto vjersko područje, na vjerske rasprave i pitanja. Barun de Bussierr počne mu govoriti o uzvišenosti katoličke crkve; Ratisbonne mu odgovara na sve to posprdno, udara na vjeru katoličku neosnovanim prigovorima, koje je često čuo ili čitao; ne može da se više pritajiva, van otkriva svoju žestoku mržnju spram kršćanstva, zasvjedočava nepokolebivu privrženost k židovstvu, te na sve temeljite razloge i dokaze, koje de Bussierr navagja protiva njegovim tvrdnjama i neosnovanim napadajima, odgovara Ratisbonne sad uštivom šutnjom, sad porugljivim podsmijehom, sad opeta odrješitom izjavom, da će do groba ostati vjeran svojoj sljedbi. Ipak se čuva od bezbožnih i očito sablažnjivih psovaka i svoj žestoki gnjev obuzdava jedino iz počitanja spram de Bussierrove supruge i one nedužne sitne dječice, koja su se kod njih igrala. Todor je u svom plemenitome pothvatu neumoran, željezan, čeličan, govori, dokazuje, uvjerava, ali ga Ratisbonne prekida i zanosnim glasom vapi: „Todore, Ratisbonne se kao žid rodi, Ratisbonne će kao žid i umrijeti!“ De Bussierr i ne haje za sve to, njemu je kan da toga ni ne čuje, još ufanja ne gubi, pa ko nadahnut Duhom svetim, namisli mu ponuditi čudotvornu medaljicu. Ova misao gdjekome će se činiti nerazboritom, drzovitom, a mnogome čak i ludom; osobito ako na oko uzme odista okošćenu ćud Ratisbonnea u židovstvu, a neugasivu, dà baš paklenu mržnju spram kršćanstva; nu oko vjere drukčije zrije i prosugjuje stvari, no oko čisto naravnoga razuma.

„Dobro, dakle," reče barun de Bussierr, „pokle Vi vjerske istine oduravate, pokle jedino priznajete nauke slobodnoga razuma, pokle ste baš mudra glava, vidjet ću, da li ćete imati toliko srca junačkoga, da nešta izvedete, što ću Vam predložiti."

„Ne shvaćam Vas," reče Ratisbonne.

„Da nosite uza se nekakvu stvarcu, što ću Vam ju dati." Pun svete smionosti, koju mu je vjera udahnula, pruži de Bussierr mladome izraelićanu medaljicu bezgrješnoga Začeća, veleći: „Evo one stvarce! Medaljica je to blažene Gospe. Obećajte mi, da ćete otaj maljušni spomen sveudilj uza se nositi; molim Vas usrdno, nemojte se tome otimati." Neočekivana ova ponuda Ratisbonnea preseneti jako; na sve je bio spreman, al' da će se stvar tako svršiti, toga lje ni iz daleka nije mogao naslućivati.

„Djetinjarija, trice i kučine i ništa drugo," sokoli se Ratisbonne i silom prigušuje u sebi bijesnu razjarenost, koja se je stala kuhati u srcu njegovu.

De Bussierr sili, ali ga mladi žudija zlovoljno i posve odrješito odbija. To bi u svakome inom utrnulo i pošljedni tračak nade, da će se moći išta uspjeti kod toga okorjeloga i tvrdokornoga žida, nu Todor ne očajava. „Ali", nastavi revni katolik, „ne mogu da pojmim, s kojega razloga Vi tu nevinu ponudu odbijate; bar kako se da razabrati iz čitavoga Vašega vladanja, mora da ste posve ravnodušni spram ove sitne stvarce; dapače vidi Vam se oto malko smiješno, nije li de? Ali znajte, da ja u tu medaljicu veliku važnost polažem i da bi za me bila velika utjeha, kada bi mi želju ispunili." Ratisbonne sažme ramenima i — koji je malo prije gnjevno pest stiskao i gotovo očito usplamtio od samoga jada — sada prasne u grohotan smijeh.

„Ob ovom dogagjaju bit će veoma zanimivo poglavlje u tvojim putnim crticama, Alfonso, jadan ne bio, ako uzmeš tu medalju," reče Ratisbonne sam u sebi.

„Ama ako Vi baš toliku važnost polažete u nju, neka Vam bude," odgovori najzad Ratisbonne. Pristane dakle, da će medalju uzeti, te ju kao kakav spomen s putovanja donijeti i podariti svojoj zaručnici.

Ko pošten čovjek održi riječ. Megjutim dadne plemeniti otac medaljicu svojim kćerkama, koje su bile veoma pobožno i baš na kršćansku odgajane, neka ju navijene na vrpcu, pa da ju onda objesi o vrat mladome izraelcu. Ali nuto jada! Vrpca je prekratka, pa glava Ratisbonnea kroz nju ne može, pa ne može. Naš dobri barun ne budi lijen, već povuci vrpcu od ovud, potegni od onud, dok ju ipak na koncu ne stjera na vrat.

„Sad sam ti ga pravi apostolski i rimski katolik, nije li de?"

„Ehehehe," udari Ratisbonne porugljivo u glasan smijeh, vidjevši, kako se medaljica Gospina sja na prsima „okošćenoga" žida.

Barun de Bussierr slavlje slavi. Ta kako i ne, kada je tako sjajno pobijedio. Htjedne se dakle okoristiti tom pobjedom još više.

Ohrabren prvim uspjehom, pokroči de Bussierr dalje. Naumi naime sklonuti Ratisbonnea, da bi sam za sebe molio milost i pomoć od dobrostive Gospe, koju prezire, a da je i ne poznaje i čiju sliku na silu regbi uze. „Nismo jošte, Alfonso, gotovi," reče Todor; „još nisi odnio mejdana." To rekav, pruži mu komad artije, na kojoj bi upisana molitva sv. Bernarda. „Šta ćeš sad s tom artijom," upita Ratisbonne vas u čudu, razvaliv svoje crne i krupne oči? „Nema druge," preuzet će

barun, „reda Vam je, Alfonso, u jutro i u večer prigovoriti još i „Memorare“ (Spomeni se); to Vam je veoma kratka i veoma uspješna molitva, što ju je sv. Bernardo složio u slavu bl. Gospi.“ Na ove besjede ne mogaše Ratisbonne više da prigušuje svoga negodovanja, te vas razjaren plane ko živa vatra, jer je opeta u taj čas uzavrela u njemu stara mržnja protiva svemu, što ma kako odiše duhom kršćanstva.

„Ma šta hoćete Vi s Vašim Memorare — kliknu jedovito — mahnite se, Todore, bora Vam, tih ludorija!“

Nu barun osjeća, da ga neka otajna sila nuka, neka samo napred kroči, neka samo juriša, doklegod ne provede svoga nauma. Ne popušta dakle, ma sve jednako stišče u ruke Ratisbonneu molitvicu. „Molim Vas lijepo još jedared,“ progovara Ratisbonne, ali puno blaže i umiljatije no prije, „molim Vas lijepo, okanite se ćoravih posala.“ Govorio kamenu, jali Todoru, sve ti je isto, Todor kan da ni ne čuje. „Ako se Vi samo ozbiljno ustručavate,“ nastavi barun, „ovu molitvu prigovarati, onda znajte, da mejdana niste odnijeli, da ste kukavno sa bojišta uzmakli, onda Vi sami potvrgjujete, kako je osnovan onaj ukor, što ga ne bez temelja židovima prišivaju, da su naime tvrdoglavi ljudi. Do Vas je sada obraz im osvjetlati. Dakle . . .“. Uvidi najzad Ratisbonne, da mu tu baš ni zere ne pomaže opirati se, ma da je i sto puta bolje tome nesnosnom silejdžiji popustjeti, hoće li čitave glave otale izići; niti pisnu dakle, niti se šta više usprotivi, ma ko krotki jaganjac mirno prihvati prijedlog. Pa tako je i uraditi morao, htio il ne htio, ako nije želio kraćeg kraja izvući i na gore jade udariti kod onoga žilavoga i neumoljivoga Todora. Proistekla megjutim ova popustljivost iz srca, il ga nagna na to ljuta nevolja i nasilje

njegovog suparnika, bilo dakle to ovako il onako, za nas je jedno te isto, samo to znamo, da je Ratisbonne morao i toj navali baruna uzmaći.

„Pa neka bude na Vašu,“ odvrati Alfonso, „eto Vam zadajem besjedu, da ću tu molitvu prigovarati. Beli ako ne će u kesu, ne će lje ni iz kese“.

Pošto je de Bussierr imao u zalihi cigli jedan obrazac od te molitve, morao mu je Ratisbonne i to obećati, da će ju prepisati. Tako se ova dva protivnika ipak u miru rastaše: bila su oba na čistacu, oba bar navidik u sporazumku. Ratisbonne se sada oprosti na vrat na nos sa tim nečednim čovjekom, kako mnijaše, pajedva jedvice dočeka čas, da se otrese toga zagonetnoga čudakovića. Lupiv za sobom vratima, ode mumljajući i sam sa sobom zlovoljno bungurajući: „Rad bih znati, šta bi on meni rekao, kada bih ja sebi ubio u glavu, da ga sklonem, neka moje židovske molitve moli; odista je otaj čudan čovjek“. Ovako Ratisbonne u sebi brundajući, ostavi kuću blagoslova i spasa, a da sam nije znao, kakovo blago uza se ima. Ključ od nebeskih vrata mu je dan, na grudima svojim, na srcu svome nosi sliku Majke svetoga ufanja i do koji čas će osjetiti moć i ljubav njezinu.

Prije no će se Ratisbonne oprostiti sa de Bussierrom, izasu još cijele litanije pogrdnih uvredljivih besjeda i izraza, koji bi svako srce katoličko, al koji su osobito plemenitu dušu baruna de Bussierra duboko ranili, te ju gorčinom i tugom velikom napunili. Nu baš to vrloga Todora jošte većma potače, da se tim usrdnije moli sa svom svojom obitelji milosrdnome Bogu, e bi obratio srce toga siromašnoga slijepca, koji si ni sam nije bio svijestan, šta govori. Napose pako miloj djeci stavi na srce i dušu, neka se žarko mole za obraćenje one za-

bludjele i nesretne ovce. U to ime najavi molitve i drugim pobožnim dušama. Kada dogje na njega red, da se po običaju sa knezom B. klanja jedan sat pred presvetim sakramentom, toplo preporuči u molitve ovome i inim klanjateljima presvetog otajstva svoga okorjeloga žida. Šta sve ne će poduzeti vatreni i veledušni kršćanin! Šta sve ne će učiniti živa vjera, kada se čovjek vjerno odazivlje nutarnjim nadahnućima milosti Božje! Kako mnogo takov ne će izvesti na slavu Božju i spas duša!

A što se zbi s našim Ratisbonneom? Jeda li ga se i malo kosnuše besjede vatrenoga katolika? Možda su mu ipak kasnije dušu uzdrmale ozbiljne riječi mudroga i razboritoga baruna? Valjda se je povukao nekamo u crkvu ili sinagogu, da razmišlja o svom duševnom spasu, o vječnim istinama? A što velju u crkvu il sinagogu? Netom se noćca stala spuštati na zemlju, brza Ratisbonne, a kamo? U gledalište, u gledalište, ta tu je njegova sreća, tu blaženstvo! Ah bijedni Alfonso! — Dašto da je u takovoj okolnosti posve zaboravio na svoju medalju, pa i „Memorare“ stiže isti nemili udes.

Predstava je u gledalištu odigrana, Ratisbonne se žuri kući. Ušav u sobu, nagje kartu baruna de Bussierra, koji mu bijaše uzvratio posjet, te ga još jedared pozivlje na sastanak, prije no se posve rastanu; tom prigodom bi mu imao Ratisbonne i njegov „Memorare“ povratiti. Pošto je bio već svu prtljagu u kovčeg složio i sve za odlazak spremio, prepisa riječi sv. Bernarda poput stroja bez ikakove pažnje. Bijahu neka doba noći, a Ratisbonne posve iznemogao, utrugjen i pospan, pa koje čudo, da je hitio sa prepisivanjem, da bi mogao što prije otići na počinak.

Osvanu 16. siečanj. Ratisbonne ide k redarstvu, da dade potpisati putni list. Uglavio je toga dana otići i

bio je već sasvijem spreman, te je mogao svakim časom za uvijeke ostaviti Rim. Hoda ulicama, hoda po kući, al kuda se god mako, svuda mu bez prestanka zvone besjede onoga „Memorare“ u ušima. Otima se Ratisbonne tome iz petnih žila, al se zaman otimlje. Izbaci ih sto puta iz glave, one mu sto puta dogju opeta na pamet. Htio ne htio, Ratisbonne ih sveudilj izgovara, sveudilj na nje misli, tamam ko kada se nekoga doveže napjev koje pjesme, pa koju mora ma i preko volje vavijek u sebi prepijevati, te na nju svuda i svagda misliti.

Kada na tornju odbije 11, pogje Ratisbonne još jedared ka dvoru baruna de Bussierra, da mu najavi svoj odlazak i povrati „Memorare“, koji mu sve jednako šumi u glavi i bez počinka ga svuda progoni poput ljutih furija, kamo se god makao. „Umolit ću ga još za jedan ili drugi savjet glede istočnih zemalja, reći mu zadnji „s Bogom“, pa se onda za sve vijeke raskrstiti sa otim nežugjenim jaranom“, mozgaše Ratisbonne ulazeći u dvore barunove. De Bussierr ga posve ljubezno dočeka, dadne mu veoma korisne i važne naputke glede putovanja po istoku, ko čovjek vještak u toj stvari, pošto je sam glavom to sve temeljito ogledao, proučio i osobno iskusio. „Ma zbilja to je nešto čudnovato“, nadoveže de Bussierr, „da baš sada bježite iz Rima, kada cio svijet ovamo grne, da vidi svečanost, što će se obdržavati u crkvi sv. Petra. Po svoj prilici da se ne ćete više nigda amo povratiti, pa ćete ljuto žaliti, da Vam je ovako lijepa zgoda izmakla, koju drugi toli vrućom čežnjom iščekivaju. Izbijte Vi to, moj Ratisbonne, iz glave; nadam se, da ćete mi pokloniti bar još osam dana i na moju vruću molbu da ćete ipak produžiti svoj boravak u našem prijateljskom krugu.“ — „Al sam ja, Božji čovječe“, odvrati Ratisbonne, „mjesto na pošti već

naručio i isplatio, pa i svoje sam kod kuće izvijestio, neka listove odašilju u Palermo, gdje ću na nje čekati. Vidite dakle, e je već prekasno, da šta nova snujem i odlučujem, poklem sam naumio na svaki način otputovati". Todor ne će da rekne ni sada „beli", ma razvije svu svoju govorničku vještinu, ne bi li razbio Ratisbonnea u njegovoj čvrstoj i neopozivoj inače odluci. Ne da se Ratisbonne, otimlje se i bori kô zdvojno, navodi razloge proti tome, — sve badava, ništa ne pomože, nadjača čelična volja i žilava postojanost barunova. Morade i sada popustjeti, odreče se svog nauma, odluči još koji dan ostati u Rimu i to više prisiljen no drage volje. „Posluhnem nagovaranje čovjeka", veli Ratisbonne, „koga sam jedva donekle upoznao, učinim radi njega, što sam odrješito odbio i svojim najmilijim prijateljima i drugovima".

Iz puke udvornosti pristane Ratisbonne, da će u društvu sa de Bussierrom ogledati još neke znamenitije predmete Rima. I držanje i govor sveudilj odavaše, da je Ratisbonne jošter i sada isti ostao. Pun ufanja, gdje je regbi i pošljednja iskra ufanja ugasnula, kuša de Bussierr sva moguća, ne bi li bar jednu riječcu od Ratisbonnea izmamio, koja bi ga utješila i odala, da je nevjerni žudija svoje krive nazore na bolje promijenio, al on ostaje na sve hladan, nehajan, pa se samo smije i podruguje katoličkoj vjeri i ne pazeći, kako time ljuto ranjava vjersko nježno čuvstvo plemenitoga katolika de Bussierra. Ipak se mora u sebi diviti čudnoj ustrajnosti barunovoj, koji ga gleda na sve moguće načine privesti k svojoj vjeri, nu od koje se je Ratisbonne ćutio sada više udaljen, no ikada prije, kako to sam tvrdi. De Bussierr ni malo ne gubi nade, ma je čvrsto uvjeren, da će ipak morati istina jedared pobijediti i svoje slavlje slaviti;

toga on ne krije ni od Ratisbonnea, već mu svoje tvrdo ufanje kô u proročkom duhu jasno i glasno izjavljuje, kada se provezoše mimo svetih Stuba (Scala sancta). Kada kočije bijahu na domak toga svetog mjesta, obuze srce barunovo iznenada veoma jako čuvstvo oduševljenja, pa na jednom skoči u kolima na noge, skine šešir s glave, te vatrenim i zanosnim glasom zavapi: „Da ste mi zdravo, oj svete Stepenice! evo grješnika, koji će se jednom uz vas na svojim koljenima penjati!" „Opisati moju razjarenost, što ju prouzroči postupak ovaj i ona počast, koju iskaza barun tim Stepenicama, jest mi naprosto rečeno upravo ne moguće," veli Ratisbonne. To se zna, da je ove besjede propratio Ratisbonne po starom svome običaju sa podsmijehom i podrugivanjem. Kola odmiču dalje i nešto kasnije lete kraj čarobnoga dvorca „Volkonski" i kraj ubavih vrtova njegovih, koje obilno natapaju vodovodi rimski. Sada će i Ratisbonne podići svoj glas, pa posprdno oponašajući prijašnji pozdrav barunov, zavapi tožestveno: „Da ste mi zdravo, oj vi prava čudesa Božja! Vama se ja imam klanjati, a ne kojekakim Stepenicama!" Po dovršenoj ovoj šetnji, rastaše se naša dva oporna prijatelja ipak u miru i ljubavi, a da se sva vjerska pretresanja ni zere ne dojmiše srca otvrdnuloga žida, za koga je sutra imao osvanuti dan najsretniji, dan najblaženiji u životu. Tada bio 19. siečanj.

Baš u to vrijeme snagje de Bussierra teški udarac. Nemila smrt pokosi mu predragoga prijatelja de La Ferronnays-a, bivšega ministra francuskoga. Još za života njegova saopći mu de Bussierr prve sretne pokuse i sredstva, koja je poprimio, ne bi li onu ovčicu za Isusa predobio. Prije no će krjeposni taj muž ispustiti plemenitu dušu, reče baronu ove utješljive riječi: „Umirite se, brate; je li Vam samo pošlo za rukom sklonuti ga,

da moli „Spomeni se“, on je predobiven. Ja Vam već sada velim u naprijed: žudija će se obratiti.“

Ma da i jest srce de Bussierrevo sa toga gubitka oštri mač tuge parao, ipak se ne rastaje sa mladim drugom svojim, već je svuda uz njega, jeda bi ga k istini vječnoj, k vrelu života i sreće priveo.

To bijaše velika žrtva za nj, koju u svojoj pregorkoj tuzi i žalosti veledušno doprinese za obraćenje onoga izraelićanina; nu s toga uprav bi dragome Bogu i veoma mila i povoljna, s toga i bi golema ta žrtva vele izdašnom molitvom, da dobije još brže i sigurnije milost, koju je toli vruće prosio. Odmah čim se de Bussierr 19. siječnja rasta sa mladim židom, pobrza k odru premiloga i baš svetoga prijatelja mu de La Ferronnays-a, da ga tik njegovih ostanaka zaprosi, e bi ga i sada uspješno podupirao molitvom svojom u poduzeću, za koje su se još na zemlji onako srdačno u zajednici Bogu molili.

Osvanu 20. siječanj. Srce se Ratisbonneu još nije ni malo umekšalo, tmine bludnja još se nijesu raspršile; oči duše njegove još se ne dižu nad zemlju, on nijednoga koraka ne pokroči, da bi istraživao i našao istinu. Čim je Ratisbonne negdje u svratištu doručkovao, ode posjetiti svoga jarana Gustava de Bussierra, pijetista, koji se megjutim povratio s lova, radi kojega je morao biti odsutan više dana. Gustav se kameni od čuda, videći Ratisbonnea još u Rimu. Ratisbonne prizna, da je želio još vidjeti i Papu, te da je s toga svoj boravak produžio. „Ali ja ću otputovati“, nadoveže, „a da ga ni vidio nijesam; jer njega ne bi kod službe Božje, koja se je obdržavala na čast stolice sv. Petra“.

Gustav ga stane ironično tješiti, pripovijedajući mu o drugom jednom, veoma zanimivom obredu, koji će se

obdržavati u crkvi sv. Marije Maggiore; radilo se naime tude o blagoslovu živinica, „na što opeta“, kazuje nam Ratisbonne „posu poput tuče psovka i podsmijevanje, kako si to samo moreš pomisliti med jednim zanešenim protestantom i nevjerničkim židom“. U toliko se rastaše ova dva junaka, a s tornja odbi jedanaest. Ratisbonne se svrati u kavanu, da preleti novine, pa netom je sio, prikuči mu se nekakov momčuljak; pogleda ga bolje i upozna, da je to g. E. Humann, sin ministra financija, stari njegov znanac i drug.

S njime udari u razgovor o svemu i svačem: o Parizu, umjetnostima i politici. Eglen im bi veoma živahan i veseo. U to im se pridruži drugi prijatelj Ratisbonneov, Alfred pl. Lotzbeck, protestanat, s kime naš Ratisbonne počne zbijati još krupnije i još neslanije šale. Vrijeme je, da se otale diže; Ratisbonne izlazi iz kavane i kako su mu znanci i prijatelji svuda nicali ko gljive iza kiše, sukobi se sa još jednim jaranom pred istom kavanom, a s ovim Ratisbonne rasprede osobito živahan razgovor. Šta li to more biti? Možda je bar sada našemu nevjerniku prosvijetlilo, možda je bar sada makar i neznatna iskra istine zahvatila duh njegov, pa svjetom i istraživanjem gleda ju raspiriti u oganj i vatru, koja će um njegov obasjati i srce mu promijeniti i smekšati? Ah, ne! O tom ni traga! Pa što je to, o čem onako vatreno i oduševljeno besjedi?

Zabave, igre, kazališta, naslade, pijanke, plesovi, eto ti njegove istine, koju traži, eto njegove sv[illegible] njegova blaženstva, za kim toli gine i čezne, eto to je središte svih njegovih misli, težnja, razgovora! Pa tome govori tako zanosnim glasom, takovim ushitom, te si bistro mogao razabrati, da je Ratisbonne sve jednako stari Ratisbonne, pravi svjetovni čovjek, koreniti izraelita.

Pobjeda svjetla istine.

Udara na tornju dvanaest, zvona sa zvonika odjekuju, zovu vjerni puk, da pozdravi milu svoju Majku i Kraljicu, prečistu Djevicu Mariju. Dva sata kasnije imalo je mlado židovče zagledati svjetlo nebesko; dva sata kasnije moli taj isti nevjerac na koljenima za sv. krst; dva sata kasnije vjeruje on već u sv. Evangjelje. Bože tko Ti je ravan?! „Da mi je u taj par“, riječi su Ratisbonnea, „tko god rekao: „O Alfonso! Do četvrt sata ti ćeš se klanjati Isusu kao Bogu i Spasitelju svome; ti ćeš u bornoj jednoj crkvi na koljenima klečati; do četvrt sata ti ćeš se u jednom samostanu Isusovaca pripravljati za sv. krst, gdje ćeš svoje karnevale (poklade) sprovesti; tu ćeš se ti pred nogama misnika prostrijeti, u prsa se svoja skrušeno udarati i spreman biti za sv. vjeru i isti svoj život žrtvovati. Još više! Ti ćeš se odreći svijeta, njegova sjaja, njegovih raskoši, svoga bogatstva, svojih lijepih nada i svoje sretne budućnosti; dapače, ako ustreba, radosna srca i svoje vjerenice, isto tako ljubavi svoje rodbine, štovanja svojih prijatelja i naklonosti židova; pa onda ti ne ćeš druge želje u srcu svome gojiti, van Isusa Krista nasljedovati i križ njegov nositi sve do smrti — kada bi se našao, velim, kakav prorok, te mi ovakova šta proricao, ja bih naprosto ovo

kazao: još je jedan jedini pod nebom čovjek bezumniji od tebe, proroče, a to bi bio onaj, koji bi povjerovao takovim tlapnjama i sanjarijama“.

Još se Ratisbonne vrti oko one kavane, kad al' nalete onuda svijetle kočije; bile to kočije Todora de Bussierra. Morao je u crkvu San Andrea delle Fratte, da tu neke pripreme uredi radi sutrašnjega sprovoda. Uočiv Ratisbonnea, stane i zovne ga k sebi u kola. Uglave, da će nastaviti razgledanje po gradu, pošto de Bussierr obavi svoje poslove u spomenutoj crkvi. Vrijeme bijaše upravo divno, s toga se Ratisbonne rado odazove tome prijateljskome pozivu. Stižu pred crkvu San Andrea i kočije stanu. „Molim Vas“, reći će de Bussier „pričekajte me ovdje u kolima čas dva, dok ja u crkvi svoj posao obavim.“ „Pa i ja ću izići, da ju megjutim ogledam,“ prihvati Ratisbonne.

Ugjoše u crkvu i Ratisbonne vidi tude pogrebne spreme, pa će upitati de Bussierra, za koga je to. Na što će mu ovaj: „Za moga predragoga prijatelja, grofa de La Ferronays-a“. Ratisbonne ne poznavaše de La Ferronays-a, pa ga se s toga ova vijest ni zere ne doimi, osim što mu dušom proleti nekakovo neugodno čuvstvo, kao što to obično bude, kada čuješ, da je neko naglo svršio. „Strpite se, molim Vas“, reče de Bussierr, „dok ja trknem u samostan, a to će biti za dva tri trena gotovo“. Ratisbonne motri hladnokrvno sveto ovo mjesto; čemerno njegovo lice jasno ti kaže, da ga ota crkvica ni malo ne zanima. Bio je tada baš na strani epistole. Kada de Bussierr obavi svoj posao u manastiru, vrne se natrag u crkvu. Dogje na isto mjesto, gdje je mladoga druga malo prije ostavio, ali njemu ni traga. „Valjda mu je dojadilo čekati“, računa de Bussierr u sebi, „pa odmah nageo iz crkve, koja mu je samo do-

sadu i mrzost pobugjivala“. Nu ne umije si još pravo i sigurno odgovoriti, pa ga uze da traži svuda po crkvi. Kad al speti nešta crna onamo u kutu. Kroči bliže, gleda, stišče oči, da bolje vidi, kameni se od čuda. Što je? Ratisbonne je prostrt na zemlji, vas zamaknut. Ne može da vjeruje vlastitim očima, pa ipak se ne vara. Bio je tada Ratisbonne u kapelici sv. Mihovila, koji je kneza tmine u pakleni ponor strovalio. Mladi je žid pobijegjen.

De Bussierr se primakne Ratisbonneu, nu ovaj ga ne čuje; dirne si druga, al on ostaje nepomičan; drmne ga drugom, jednako šuti; potrese ga i do trećiput i tek se sada Ratisbonne prene ko iz dubokoga sna, pa se okrene k de Bussierru, da mu odgovori; ovaj ga motri, pa šta vidi? Vidi, da mu je čitavo lice obliveno obilnim potokom suza, vidi, da je zanijemio, te mu nije moguće e bi iskazao, šta mu se je pripetilo; ipak one pobožno sklopljene ruke svjedoče, da je tude nebeska sila djelovala. „Oj kako je žarko molio za me gospodin de la Ferronnays!“ zavapi ipak nekako Ratisbonne i dalje ne mogaše zboriti, jer mu riječ zape u grlu. De Bussierr ko mramor stoji, muči, što od snebivanja, što od prevelikoga veselja, pa od srca zahvaljuje svemožnome Bogu na toj milosti. Pridigne mladoga prijatelja sa zemlje, kamo ga je milost Božja oborila. Uzme ga ispod ruku i izvede, il bolje govoreći iznese iz crkve.

Navaljuje de Bussierr molbama na Ratisbonea, neka mu tajnu otkrije, razjasni čudesni dogagjaj, koji se u tili čas zbi, prosi ga i kumi, neka mu reče, zapovijeda, kamo da ga vodi. „Vodite me“, odgovara umiljato i tronuto novi Pavao, čija je neslomiva opornost iz temelja skršena, „vodite me, kamo Vas je volja.

„Djevica mi dà znak rukom, da kleknem. Klekoh. A meni se učini, kao da mi reče: „Dobro je“. I ja plakah gorko, medalju cjelivah srdačno“. (Str. 38.)

Poslije onoga, što sam sada vidio, ja samo slušam". Dalje mu se ne da govoriti, već poteže blago iz njedara, što ga jur četiri dni na srcu svome nosi, a da vrijednosti njegove ni poznavao nije, uzimlje u drhtave ruke predragu si medalju, pritišče ju grčevito na usne i srdačno ćeliva, a iz ona dva crna oka, kô iz dva živa vrela lije neprestano potok vrelih suza, koje mu užareno lice oblijevaju, a onu svetinjicu kvase i natapaju. Tepa neke besjede glasom jecajućim, glasom isprekidanim, koje ćeš mučno moći razumjeti, nu koje ti jasno odaju veliko ono blaženstvo i veselje, od kojega mu se je sva sretna duša rastapala i koja je regbi u moru slasti nebeskih plivala. „Oj kako je dobar Bog! — — — Kako su prebogati njegovi darovi! — — — Ah nenaslućivane li radosti! Oj koli sam blažen! —. — — Vajmeh, kako su oplakivanja vrijedni, koji ne vjeruju! . . . ." Opeta umukne, silno ganuće obladalo mu dušom, biser suze sve se udilj rune iz crnih očiju i rasiplju po plamtećim obrazima. Njemu samome još nije bistro, kako se ta nagla promjena na jedared sluči. Čuvstva razna i suprotna izmjenjuju se u srcu njegovu, krv u žilama hitrije kola, vrije, grudi mu se silno nadimlju, sva mu nutrašnjost uzburkana, sve ko da mu u njoj nešto šumi, buči, slično nemirnome moru, kada ljuti vihar stane nemilo bacati valima amo tamo i udarati njima o bregove i dizati strašnu huku, koja bolno zavija po obližnjim gorama i dolinama.

Silom suspreže suze, jecanje i uzdisaje, da bi upitao prijatelja, jeda li nije možda poludio. Al sam sebi odgovara: „Ne, nisam ja lud! Ta ja znam dobro sve, šta mislim, svijestan sam si potpuno, što se god u meni zbiva. Ja znam, da sam sasvijem pri pameti". Malo po malo nesta te uzrujanosti, opeta se slegoše i utažiše

uzburkana čuvstva — nasta mir u duši. Sada može da progovara, pa prvo što izušćuje jest, neka bi ga de Bussier odveo k svećeniku, da mu pane pred noge i zamoli ga ponizno za milost sv. krsta. Prepun je žive vjere, čezne, gori vrućom željom za srećom, da bi Isusu svome mogao ljubav zasvjedočiti usred najgroznijih muka, da bi za nj krv svoju prolio poput mučenika, koje je vidio naslikane u crkvi San Stefano Rotondo, e bi tako smrću zapečatio vjeru svoju i pokazao, da je pravi učenik Isusa Krista. Još de Bussierr ne sazna od njega, kakova ga je sila na zemlju oborila, al Ratisbonne krsma, da mu kaže, već on želi to najprije reći svećeniku Gospodnjemu; šta je vidio, uvjerava Ratisbonne prijatelja si, da toga prije ne može, a niti ne smije očitovati drugome, van jedino misniku Božjemu i to ne inače, van na koljenima.

Megjutim da čujemo i riječi iz ustiju samoga Ratisbonnea, koji kasnije čudesno svoje obraćenje ovako pripovijedaše: „Crkva sv. Andrije je mala, borna i samotna. Mislim, da sam tada bio sam samcat u njoj. Ne bi tu umjetnine, koja bi me zanimala. Pogled je moj nestašno bludio simo tamo; oko mi ne zape ma ni o jedan cigli predmet; samo to jošte pamtim, kako nekakova garovina dvaš triš skoknu ispred mojih nogu. U tili čas nesta te mrke psine, nesta i cijele crkve, ja ne vidjeh ništa više . . . . il bolje da rečem aj, moj Bože, ja vidjeh samo jedno!!! Ma kako bi mi bilo moguće o tome govoriti? Ah ne! Ljudska besjeda da nije pokušala nešto izreći, što se izreći ne da! Svaki opis, ma kako bio zoran, živ, uzvišen i tačan, obeščastio bi samo tu neizrecivu istinu. Ležah prostrt na tlima, kupah se u vlastitim suzama, bijah izvan sebe, dok me gospodin de Bussierr ne dozva k životu. Ne mogah mu na kojeka-

kove upite odgovoriti, već se mašim medalje, koja mi bi na prsima, pa stanem srdačno cjelivati sliku milostive Djevice .... Da, da, u istinu, ona sama bijaše! Nisam znao, gdje sam; nisam znao, da li sam ja Alfonso, ili neko drugi; bio sam vas promijenjen, te mišljah, da sam postao drugi „ja“ .... Htjednem se ma i na silu razabrati, ali zaman. Neizreciva radost razlije se u dnu moje duše, ne mogah da govorim, ne htjedoh ništa očitovati, osjećao sam u sebi nešta svečana, nešta sveta, što me napunjalo čežnjom za misnikom. — — —

Želju mi ispune. Odvedu me k svećeniku, pa kada mi ovaj zapovjedi, da govorim, ja odmah počnem da kazujem, kako sam najbolje mogao, nu klečeći i vas držćući poput mladice na vodi. Prve moje besjede, koje izustih, bijahu besjede harnosti spram gospodina de La Ferronnays-a i nadbratovštine naše mile Gospe od pobjede. Znagjah za cijelo, da se je grof de La Ferronnays za me molio, nu odakle mi to znanje, ne umijem reći. Isto tako mi je posve neizvjesno, na koji sam način došao do spoznanja istina, koje sam potlam vjerovao i koje sam sada u tren oka posve jasno spoznavao. Sve što mogu reći, jest to, da je u tili čas spala gusta koprena s mojih očiju. Ma šta kažem koprena? Čitavo ih mnoštvo popuca i popada sve jedna za drugom, koje su me doslije toli kruto obavijale i nesta ih kletih, baš kao što nestaje i onoga snijega pod uplivom žarećega sunca. Digoh se iz groba, iz bezdna tame, a ja oživjeh sasvim .... Nego ja i gorko plakah. U tome jazu opazih skrajnu bijedu, od koje me samo beskrajno milosrgje izbavi. Motreći sve nepravde svoje, zgrozih se. Što od čuda, što od zahvalnosti bijah vas zanesen, okamenjen, smrvljen .... O moj rode, moja zaručnice, moje kukavne sestre! Vajmeh, ljuta boli, kako li mi nemilo

paraš srce moje! I na vas tada mišljah, na vas, koje toli silno ljubim, za vas se moljah! ... Jeda li ne ćete jednom vaših očiju podići ka Gospodinu Isusu Kristu, čijom krvcom bi opran istočni grijeh? Aj koli je mrlja te ljage gadna! Ona čini te ne možeš više ni raspoznati onoga krasnoga bića, koje je na sliku Božju stvoreno!“

Što je Ratisbonne tako vruće želio, za čim je jedino nakon svoga obraćenja uzdisao, to mu odmah i ispuni vjerni njegov prijatelj de Bussierr. Odvede ga k ocu Villefortu, Isusovcu u kući al Gesú. Časni dakle ovaj otac bi odabran, da najprije primi novog obraćenika, da čuje i sazna, koli je veliko milosrgje dragi Bog iskazao mladome izraelcu. Došavši pred oca Villeforta, dočeka ih vrli redovnik veoma ljubezno, dà baš na očinsku. Opet se Ratisbonne laća medaljice, opeta radosno uzimlje u ruke predragi zalog nježne ljubavi majke mu nebeske i moguće kraljice angjeoske, opeta je stane sa štovanjem ljubiti i vrelim suzama zahvalnicama kvasiti i natapati. Jedva nekako nadjača silno ovo čuvstvo, pa radosno vapi: „Ja sam ju vidio! Ja sam ju vidio!“ Tu mu srce jače zakuca, česti uzdisaji stali ponovno trgati iz grudiju, ganuće ga je potpuno obladalo, on je posve iznemogao .... Iza nekoliko vremena prikupi još toliko snage, te je mogao da nastavi svoje kazivanje. „Ne umijem ni sam da si pravo protumačim, kako me otajna neka sila i protiva volji odvede na lijevu stranu crkve, gdje se je nahodila kapelica sv. Mihovila. Baš u ovaj dio crkve s početka nijesam nikako namjeravao zaći, a to tim manje, pošto su se upravo tude pripreme uregjivale za sutrašnje zadušnice, pa ipak se ondje nagjoh. Jedva sam bio jedan časak u kapelici, kada osjetim, kako me je na jednom nekakovo nepojmljivo čuvstvo obuzelo. Podignem oči, al' je cijela zgrada bila iščezla

ispred vida moga, te jedina kapelica regbi da je čitavo svjetlo u sebi usredotočila, a usred toga svjetla ukaza se nad glavnim žrtvenikom velika, sjajna, puna veličanstva i ljubežljivosti Djevica Marija, kako ju na mojoj medalji vidite. Sila me neodoljiva k njoj pogna. Djevica mi da znak rukom, da kleknem. Klekoh, a meni se učini, kao da mi reče: „Dobro je“. Ne progovori mi ni riječi, nu ja sam je sve razumio. U prvi mah vidjeh neokaljanu Djevicu u svom sjaju njenom, ali do skora mi bi ne moguće zreti onu ljubežljivost i krasotu Marijinu. Do tri puta pokušah pogledati još jedared neizrecivu ljepotu i rajsku milinu ote majke milosrgja, al' sva tri puta moradoh oboriti oči, ne mogući podnositi žarke svjetlosti, koja je sjala iz lica njezina. Jedino sam joj mogao još motriti ruke, iz kojih su se razlijevale milosti poput silne rijeke bujice. Ne bih znao opisati, kakovo milosrgje i kakovu darežljivost zagledah u rukama Marijinim! Nije bila u njima samo prežarka svjetlost. Nijesam kadar izreći, šta je sve bilo zatvoreno u rukama naše majke i kako su iz njih sipali nebrojeni darovi. Poput kakove velerijeke razlijevala se je iz ruku njenih dobrota, milosrgje, nježnost, blagost i bogatstvo nebesko, da svim time obaspe one duše, koje ona štiti!“

Tu zamuknu, dalje ne mogaše više da zbori; al ovaj ako će i kratki izvještaj, jasno pokazuje, da mu je duša bila obasuta preobilnim milostima. Otac de Villefort i pobožni barun slušali su ga svetim veseljem i počitanjem, te se divili nedohitnom milosrgju i svemogućstvu Božjemu, koje je baš sada bljesnulo u toli velebnom sjaju svojem. Tajna bi očita. Ratisbonne, koji je pravi i vjerni učenik svoga poniznoga učitelja postao, stane oca de Villeforta i baruna de Bussierra moliti i zaklinjati, neka bi o tome nadnaravnom pojavu najstrože mučali i tajne

nikome na bijelom svijetu ne otkrili. Odluči ovaj svijet ostaviti, te se povući u trapiski samostan, e bi tude u zabitnome mjestu mogao jedino o vječnim istinama promatrati. Pomišljao je i na to, kako će ga njegov rod i prijatelji ludim smatrati, a valjda i proglasiti, kako će ga ismijavati, pa bit će najbolje, mnijaše, ako se uklonim svijetu i njegovim presudama. Ali mudri i razboriti otac de Villefort scijenio je, da se ovo čudo ima svakako na javu iznijeti i to na slavu bezgrješne Djevice Marije. Nadalje mu obrazloži, da prezir, ruglo, sramota i krivi sudovi jesu čaša gorka pelina, što ga mora svaki pravi kršćanin kušati i piti. Obodri ga dakle, neka samo odvažno otaj čemerni kalež pije, te ga pouči, kako je Isus Krist svojim učenicima prorokovao muke, patnje, a na svrsi i smrt.

„Ote besjede“ kaže sam Ratisbonne, „ne samo da me ni zere ne uplašiše, ma mi još većom radošću srce napuniše; bio sam na sve spreman, a svegj me je želja morila za sv. krstom“. Htjedoše mu ga neko vrijeme odgoditi, ali se Ratisbonne tome odlučno usprotivi i vas raspaljen svetim gnjevom zavapi: „Ma šta odgoditi! Židovi, koji čuše propovijed apostola, biše s mjesta pokršteni; a vi hoćete mene od toga zadržati, pošto sam čuo samu Kraljicu apostola?“

Novi čovjek — drugi Pavao.

Izmegju onih riječi, koje Ratisbonne de Villefortu kaza, osobito su ga ove iznenadile: „Ona mi ni riječce ne reče, a ja sam je sve razumio“.

Da, razumio je sve, jer ga vidimo, kako temeljito shvaća otajstva naše sv. vjere, kako im se sa strahopočitanjem klanja, koje je inače dosele prezirao, kako ljubi ono, što je doslije mrzio, kako štuje ono, što je do sada pogrgjivao, kako se crkvi podlaže, kao njezin najposlušniji sin, kao najgorljiviji kršćanin. Upitaše ga, kako to, da tako temeljito spoznaje kršćanske istine, pokle svako dobro zna, da on nije ni u jednu knjigu zavirio, koja raspravlja o kršćanskoj vjeri, te da ni cigle stranice iz sv. pisma nije pročitao.

Osobito im zagonetno bi, otkle tako bistro poima istočni grijeh, na koji dan danas židovi ili posve zaboravljaju, ili ga naprosto niječu, a ni Ratisbonne na nj nikada u cijelome životu svome niti ne pomisli. Dapače sam tvrdi, da veoma sumnja, eda li je ikada i za samo ime čuo.

„Ja, kako ste dakle došli do toga znanja?“ upitaše ga. „E ne umijem ni sam kazati,“ odgovara. „Samo to toliko znam, kada sam ušao u crkvu, o svemu tome nisam ni pojma imao, a kada sam iz nje izišao, sve mi

je bilo jasno. Kako da ovu promjenu rastumačim? Prilikovao sam čovjeku, koji se trgne iz dubokoga sna, ili bolje da rečem, slijepcu, koji na jednom zagleda svjetlo Božje. On sada do duše sve vidi, nu upitaš li ga, što je svjetlo, koje ga rasvijetljuje, u čijem sjaju divne one predmete zrije, ne će ti znati reći. Ako se ne može prirodno svjetlo rastumačiti, kako će tko moći razjasniti ono svjetlo, što u sebi drugo nije, van sama istina? Mnijem, da ću najbolje pogoditi, ako rečem, da nisam do duše poznavao slova, nu da sam shvatio misao i proniknuo u duh vjerskih istina. Stvari sam više osjećao, nego li gledao i to uslijed nepoznata mi upliva, koga si sam ne mogu da protumačim. Sve se je to zbivalo u dnu duše moje; pa ti utisci bili su trista puta hitriji od brze misli, trista su puta dublje prodirali od pronicavoga duševnoga pogleda, te su se ne samo doimili duše moje, ma su ju regbi i preobrazili, pa ju u drugim nazorima vodili k drugoj svrsi, k novome životu . . . . Svijet mi se je prikazivao ko jedno ništo; moje mržnje protiva kršćanstvu je nestalo; presuda iz moga djetinstva iščeznuše, da im se trag sasvijem zamete; ljubav k Bogu posve je osvojila srce moje, ono za njega jedino kuca i bije, te sam i svoju vjerenicu s posve drugoga gledišta posmatrao“.

Pošto se je pokazao svećeniku, kakono ga je na to neki otajinstveni glas neodoljivom silom bez prestanka nukao, ode odmah iza toga u crkvu Marije Maggiore, da se tude zahvali onoj, koja je s neba sišla, e bi mu vjeru i s njome skopčane milosti donijela. Otale se uputi k crkvi sv. Petra, da prvaku apostola zasvjedoči svoju tvrdu, svoju živu i nepokolebivu vjeru. Nerazdruživ njegov pratilac na čitavome tome putu jest vrli de Bussierr; njemu Ratisbonne najpouzdanije razgaljuje čuvstva srca

svoga, s njime se najradije razgovara o Bogu, duši i vječnim istinama, oba su sada jedno srce i jedna duša. Ratisbonne upozna ko nekoć i Pavao svemoguću snagu onoga, koji progonitelja vjere na zemlju obara, nu ne da ga satre, već obrati i spase; upozna ju pako u onaj čas, kada ga blažena Djevica slatkom silom prinuždi, neka se baci na koljena, da ga napuni nebeskim rasvijetljenjem. Ovo duboko ganuće, onaj sveti strah, koji ga obuze, kada stupi u crkvu, dovoljno nam svjedoče, kako je dobro bio poučen u tajnama naše sv. vjere, koje su mu prigodom onoga čudnoga vigjenja saopćene. Proniknut živom vjerom u veliko otajstvo ljubavi Isusove u presvetom sakramentu, ne smjede da stupi blizu oltara, gdje se čuva presveto tijelo Isusovo. Misao, da je ondje naš Isus pod oblikom kruha bitno, stvarno i istinito nazočan, ota misao napunja ga svetim strahom, počitanjem i poniznošću, te se ne usugjuje, da bi se ma i prikučio Isusu, budući da je duša njegova jošte okaljana istočnim grijehom, već ostaje za vratima, tu ponizno kleči i sa strahopočitanjem klanja se u prahu ondje sakrivenome Bogu. De Bussierr kazuje, da se je Ratisbonne najvolio povući u koju kapelicu prečiste Djevice, gdje bi onda pouzdano vapio: „Ovdje se ničega ne bojim, jer osjećam, da me neograničeno milosrgje štiti“. Oj Marijo! Ti mu otvori srce svoje, a on u njemu sakri svoju duševnu golotinju i svoju nevolju! On je jur sada upoznao, da pravda odmah Božjemu milosrgju uzmiče, netom je grješnik s pouzdanjem zavapio za pomoć Utočišće grješnika. U ostalom osjećao se je naš gorljivi obraćenik i u domu Gospodnjemu tako blaženim, te nije bio kadar da izreče, u kakovoj mu je slasti tada duša plivala. „Oj dobro je ovdje biti!“ kliknuo bi pun svetog zanosa. „Koli su sretni i blaženi katolici, kada polaze svoje crkve i koli ih

žarko moraju ljubiti! Kakova revnost mora im srce raspaljivati, neka bi što bolje uresili i nakitili te domove Božje! Kako bi silno čovjek želio, da čitav svoj život sprovede na blagoslovenom ovome mjestu! Ovdje nije više zemlja, ma je nebo!“

Aj, kako da ne porumenimo mi kršćani od stida, slušajući i motreći ovoga čovjeka, koji je tekar počeo upoznavati istinu! Šta li bi morao istom reći, kada bi vidio hladnoću, nehaj, rastresenost i neharnost tolikih kršćana naprama presv. sakramentu? Kažimo ovdje otvoreno gorku istinu na našu bruku i sramotu: u sredini našoj stanuje Božanski gost, a mi ga ne ćemo da upoznamo! Mi koji s njegova stola jedemo, koji Njega, taj pravi i živi kruh nebeski uživamo! Vajmeh, sljepoće i grdne nezahvalnosti! Evo ti mladoga žida, kršćanine, koji tek prije nekoliko časaka saznade za tu nepojmljivu ljubav Isusa Krista u presv. sakramentu! Ugledaj se u nj, pa vidi, kako ti se je vladati pred tvojim Spasiteljem i kakovim čuvstvima mora da ti je tada srce prožeto . .

Već sutra dan raznije se munjevitom brzinom glas širom cijeloga Rima o čudesnom obraćenju mladoga žida. Sve živo samo o tome govori, za to propitkuje, svak želi, da lično vidi i spozna sretnoga mladića i s njime koju izmijeni.

Generalu Chlabonskome posreći se, da se osobno porazgovori sa Ratisbonneom. „Dakle ste Vi“, reče mu, „vidjeli sliku blažene Gospe; molim Vas, recite mi, kako to bi?“ Ratisbonne ga odmah presiječe u riječi: „Njezinu sliku? O ne“, odvrati, „ja sam nju samu vidio. Da, moj gospodine, nju samu, u istinu, baš kakono sada Vas pred sobom gledam!“

Sv. crkva je do duše ispitala strogo i potvrdila otaj izvanredni dogagjaj i svečano ga najzad nedvoj-

benim proglasila i izvan svake sumnje. Nego u ovom slučaju moći će se svako i sam na prvi pogled odmah osvjedočiti ob istinitosti ovog nebeskoga prikazanja i čudnovatog obraćenja, drži li na umu Ratisbonneov značaj, odgoj, presude i zakletu mržnju protiva kršćanstvu.

Stvar će biti još jasnijom i izvjesnijom, sjetimo li se, da u spomenutoj crkvi sv. Andrije nema ni kipa, ni bud kakove slike blažene Gospe. Ne možemo na ino, a da ne navedemo ovdje riječi nekoga veoma učenoga muža. Evo šta on veli: „Ovaj se dogagjaj sluči iznenada, obraćenje je sigurno, a poznato svemu svijetu, svemu Rimu. Uzmeš li ovo na oko sa svim okolnostima, tada je već to samo po sebi posve nepojmljivo čudo, pa ti vjerovao inače u čudesa u opće, ili ne".

Za prvih trenutaka svoga obraćenja bijaše Ratisbonne više puta kao izvan sebe, kada bi pomislio na beskrajno milosrgje Božje, koje očitava nad njim, ljutim progoniteljem i kletim dušmaninom svojim.

Ne mogući prigušiti jakih čuvstava u srcu svome, u vas glas bi hvalio i slavio preveliku dobrotu Božju. „O moj Bože!" vapijaše vas ushićen, što od čuda, što od harnosti „o moj Bože, šta uradi Ti od mene, koji sam Te još prije pô sata psovao, od mene, koji sam paklenu mržnju gojio protiva katoličkoj vjeri! Svi, koji me poznavaju, dobro znadu, da je na ljudsku govoreći bilo upravo ne moguće, te bih ja ma i pomisliti mogao na to, da vjeru promijenim. Moj rod je židovski, moja zaručnica židovka, moj stric je žid. Dobro znadijah, da ću se morati raskrstiti sa svakim dobitkom, svakom srećom ovoga svijeta, postanem li kršćaninom. Pa ipak to činim vesela srca! Odričem se rado svake nade u bolju budućnost, odričem se prolazne sreće, koja me je čekala i koju sam izgledao, a to činim bez krzmanja,

činim iz osvjedočenja. Ta nisam lud, niti sam kada bio, to zna dobro svako živ. Što je to, što bi me priječilo, da samu sebi ne vjerujem, da ne vjerujem istini? Najveći probici najuže su me spajali sa mojom vjerom. Neka zna svako za cijelo, da jedan muž, koji sve svoje žrtvuje iz temeljitog uvjerenja, da to žrtvuje uslijed onoga nebeskoga rasvijetljenja, o čem je on živo osvjedočen. Svekoliko, što do sada navedoh, jest istinito, to znam, to osjećam. Pa najzad kakova mi je korist, kada bih htio istinu nogama pogaziti i kada bi bogokletno lagao? Znam dobro, znam istinito, da nijesam ni za samu dlaku pretjerao, s toga mi se može potpuno vjerovati!"

Barun de Bussierr bio je sretan, da je ukonačio u vlastitom stanu svoga duhovnoga sina, što mu ga samo nebo pokloni. Ovdje osta sve do duhovnih vježba, koje je držao prije no će primiti sv. krst. Pa i bilo je odista posve u redu, da baš de Bussierru Ratisbonne izlije najprije srce svoje, koje je bilo do vrha puno rose nebeskih milosti, te da bude sretnim svjedokom čudesa, koja je Bog počinjao u duši njegovoj. A i sam je Ratisbonne trebao nekoga, komu bi mogao sasvijem srce svoje razgaliti, trebao nekoga, koji bi ga shvatiti mogao i tačno za sve znati, šta se u duši njegovoj zbiva. U tim slatkim trenucima otkrivao je Ratisbonne pouzdano osjećaje srca svoga predragom si prijatelju, a najviše se divio čudnim putovima Božje providnosti i sredstvima, kojima se je poslužila, da razbije gustu tamu u razumu njegovu. Kukao je osobito i tužio radi sljepote, u kojoj je život svoj doslije sprovodio.

„Prije osamnaest mjeseci", govoraše Ratisbonne, „htjedoše na smrtnoj postelji pokrstiti moga mlagjahnoga sinovca. Čuvši ja, da se o tome govorka, skočim protiva

tome ko bijesno gorsko zvijere . . . . . I sada, sada se nadam, da, nedvojbeno se nadam, e će mi Bog teške kušnje poslati, da ga proslavim i svakome posvjedočim, da sam iskren".

Plemenita li srca! Velike li mudrosti nebeske! Netom je oko otvorio katoličkoj istini, već ju shvaća u čitavome opsegu njezinu.

Ratisbonne jurve zna, da je križ pravo i isključivo obilježje djece sv. crkve i miljenika Božjih, pa već sada radosno i oduševljeno pozdravlja patnje i muke, koje toliki kršćani žalibože zlovoljno i negodavanjem podnašaju. Križ je već sada slatkom nadom njegovom i jedinim veseljem njegovim. U ostalom mu je i sam Bog vanrednim načinom pokazao trnoviti i tegotni put, kojim mu je kasnije stupati. Srećom namjeri se Ratisbonne na veoma sveta čovjeka, koji mu osobito istakne, koli je hvalevrijedno i velevažno njegovo čežnuće za mukom i križem, onda mu dadne zlatnih uputa glede samozataje i sveudiljnoga mrtvenja, a napokon ga upozori na razne kušnje i napasti, koje ga i onako sigurno mititi ne će. Da ga još bolje u njegovoj plemenitoj i junačkoj nakani učvrsti i ohrabri, pročita mu drugu glavu knjige Crkvenice, gdje se živo crta, kako se baš po patnjama krepost slugâ i prijateljâ Božjih čisti i dotjeriva.

Dubokim počitanjem i svetim mûkom slušaše Ratisbonne ove riječi života vječnoga. Odsle svegjer o njima mozga, svegjer s radošću o njima razmišlja. U oči sretnoga dne, kada je imao biti primljen u krilo sv. crkve, ode onome časnom svećeniku, pa ga smjerno umoli, neka bi mu ispisao one besjede Duha sv., e bi ih mogao kroz čitav svoj život promatrati. Tako se i zbude. Ratisbonne-u je od sada jedini užitak, jedina

slast i naslada, jedina slava: nositi križ Isusov. Tajna sv. križa bi mu očitovana po mudrosti nebeskoj, kojom ga napuni bezgrješna Djevica. Veće ćuti jakost u duši svojoj, već se osjeća spremnim, najljuće muke poput svoga Božanskoga meštra podnositi.

Krštenje.

Deset dni isteče jurve od sretnoga onoga časa, kad mu se ukaza presveta Djevica. Ona mu tada donese s neba luč vjere, razum rasvijetli, srce ganu. U to vrijeme obavi Ratisbonne duhovne vježbe. Silna ga želja mori, da se po sv. krstu preporodi u novoga čovjeka. Osvanu i taj žugjeni dan, dan 31. siječanj. Oj blaženi čase, oj od dugo već željkovani dane, ti eto osvanu sretnome obraćeniku, da primi sv. krst i da prvom u životu svome primi u srce Spasitelja svoga, koga je toliko vremena progonio i mrzio! Crkva za tu svečanost bi odabrana crkva al Gesú. Već puno prije opredijeljena sata vrvi svijet u dom Božji i do skora bi krcat ko šipak. Prema devetom satu eto ti blaženoga Ratisbonnea, gdje radosno stupa u bijeloj odori kô katekumen, a u pratnji oca de Villeforta i kuma mu de Bussierra. Odvedoše ga u kapelicu sv. Andrije, gdje su se imali obaviti ganutljivi obredi. Tu stajaše Ratisbonne miran, veseo i sabran kan da je angjeo, očekujući velevažni tren. Svak se protiskuje, da vidi presretnoga mladića. Pobožne Rimljanke glasno odavaju svoje veselje i oduševljenje, pa srdačno cjelivaju svoje krunice, da pokažu svoju ljubav i zahvalnost naprama Mariji, bezgrješnoj Djevici, kanoti uzroku naše radosti. Pokazivahu jedna drugoj bogo-

bojaznoga baruna, koga nadahnu sam Bog, da dadne mladome izraelcu čudotvornu medalju. „Eno Francuza, eno Francuza!“ kliktahu, „aj Bog ga blagoslovio!“

Odbi na tornju devet, a u to stupi u crkvu uzoriti kardinal Patrizzi u biskupskoj odori, te otpočne obrede, koji su propisani za krštenje odraslih. Došav u sprovodu k mladome židu, upita ga: „Šta želite od crkve Božje?“ — „Vjeru“, odmah odgovori. Na pitanje: „Kako ćete se zvati?“ klikne Ratisbonne: „Marija“, glasom krepkim, glasom oduševljenim, glasom, koji je odavao prenježnu harnost spram bezgrješne Djevice. Da, Marija mu prokrči put k spasu; Marija će ga i nadalje voditi na novoj stazi žića njegova; Marija će ga jednom uvesti u nebeski grad Jeruzalem, odakle sigje, da ga uvede u crkvu Božju! Za tim je položio vjeroispovijest, a onda su slijedila svečana obećanja; sve vjeruje, na sve se obvezuje, želi biti kršćaninom, pa to u srcu već odavna i jest. Napokon mu se ispuni jedina i najtoplija želja, sveta se voda izlije nad glavom njegovom. Milost sv. krsta povrati mu pravo baštinstva na kraljestvo nebesko. Duh tame jest izagnan. Ratisbonne je odsele djetetom Božjim, bratom Isusa Krista, hramom Duha ljubavi, miljenčem Kraljice nebeske, prijateljem angjela, premilim čedom svete crkve.

Baš se u te dni desi u Rimu francuski svećenik Dupanloup, zemljak Ratisbonneov, koji u divnom i zanosnom slovu uzveličavaše beskrajno milosrgje Božje i Marije bez grijeha začete, osobito ističući izvanrednu ljubav i zaštitu njihovu spram preblaženoga novoga kršćanina. Ne mogosmo mukom mimoići, a da bar koji odlomak iz toga divnoga govora ovdje ne uvrstimo, pošto će to još većma raspaliti u grudima našim ljubav k preblaženoj Gospi, a to je baš poglavita svrha ovih redaka.

Odlomak iz govora Dupanloupova.

Oj divna li si providnosti Božja! Koli su čudne tvoje namjere, koli su čudne tvoje staze! Tuguje i žali srce moje za onima, koje te ne mogu ni da shvate, ni da veličaju. Ovakovim jadnicima čitav ljudski život nije ino, van nerazrješivom zagonetkom; njegovi dani vide im se dugi lanac neizbježivih gorkih udesa; čovjek sam pričinja im se plemenitim, nu kukavnim bićem, koje mora boraviti daleko od prave nebeske domaje, koje je izbačeno iz bajnoga raja u ovu dolu gorkih suza. Tu u gustoj tami mora jadan životariti, a onda najzad u groznom očajanju život umrli dovršiti, potpuno zaboravljen od Boga, koji se niti za njegove krjeposti brine, niti za njegove boli haje . . . . . Ali nije tako, o moj Gospodine i moj Bože! Ti takov nipošto nijesi, nijesi nas nipošto takove stvorio! Sve da i jest bijeda naša pregolema, ipak bdije nad nama očinska Tvoja providnost, koja nadilazi one visine nebeske, koja siže dublje i dalje se širi od nepreglednoga onoga mora; dá Tvoja očinska i ljupka providnost nad nama jest bez kraja i mjere, kao što je to i Tvoje svemogućstvo, Tvoja mudrost i ljubav.

Ti si nas za sebe stvorio, o Bože! i nemirno je srce naše, dok se ne smiri u Tebi. U grudima našim

poput ognja bukti neutaživa čežnja za Tobom, koja nas silno toči i izjeda, pa odazovemo li se glasnom glasu njezinu, nagjosmo nedvojbeno Tebe, o Bože naš!

Nada sve dakle Tebe slavim i dičim, o Bože, Tebi se u prahu klanjam, jer Ti od vijeka poput milostivoga oca misliš na nas, prašinu i ilovaču, od koje smo sazdani; jer Ti ljupko i milosrdno svrćeš blagi pogled svoj s visina nebeskih na nas, najnevoljniju djecu svoju; jer Ti po riječi proroka radi boljka njihova pokrećeš nebom i zemljom, čudesa počinjaš i umnažaš, ne bi li spasao one, koje ljubiš, ne bi li ma i jednu ciglu dušu k sebi u rajske dvore uveo!

Bog i milosrgje njegovo — eto to je, što danas baš od srca i toli velikim zanosom slavimo na Vama (Ratisbonne), u koga svi upiremo oči svoje puni neopisivoga ganuća, puni prenježne ljubavi spram Vas. Oj dederte pripovijedajte nam Vi sami, koji ste me primamili svojom nazočnošću na ovo sveto mjesto, koji ste me raspalili, da ovo slovo prozborim, pripovijedajte nam Vi sami, kakove su bile misli Vaše i kakove su bile staze Vaše i koli je nedohitnim milosrgjem pratio Vas Gospod Bog u žiću Vašem i kako Vas je svegjer ljubežljivo k sebi pritezao.

A tko ste Vi? Šta ištete u tome domu Božjem? Šta znači to strahopočitanje, ta pobožnost, koju tude odajete? Šta će reći ota bijela odora, kojom ste se zaodjeli? Ma recite nam odakle ste? Kamo to kanite putovati? Kakova je bila to silna moć, koja u jedan mah smjer žiću Vašem promijeni? Poput Vašega pradjeda Abrahama odazvaste se glasu Gospodnjem, pa i ne znajući kamo kročite, eto dogjoste regbi zatvorenim očima u sveti grad ovaj i na što prije ni slutiti nijeste mogli. Nu jošte ne bi djelo Božje kraju dovedeno. Trebalo bi,

da nam Vi sami rečete, kako se je porodilo u duši Vašoj sunce Pravde i istine i kako je u svom žaru svojem sjajna zora zarudjela u grudima Vašim? Kako to, da Vi kao i mi, a morda i više od nas, uživate toliku slast, kada čujete svetu riječ Božju, kada pomislite na budući blaženi život, na slatke nade, koje Vas čekaju u rajskoj slavi! Ma recite nam već jednom, ta mi imamo pravo saznati, zašto Vi svojatate dobra nas kršćana, kao da su Vaše vlasništvo? Tko Vas je k nama doveo? Ta jučer Vas jošte ne poznavasmo, ili bolje da rečem, mi Vas poznavasmo. Dá, ja ću ovdje sve ispripovjediti; jer znam, koli ću silno obradovati srce Vaše, kada stanem crtati nevoljno Vaše stanje, a ujedno i ono milosrgje, što Vam ga nebo eto sada ukaza.

Vi ne htjedoste ljubiti istine, nu za to je istina ljubila Vas. Za sve napore najpožrtvovnije i najčišće gorljivosti onoga vrloga muža bijaše plaća i uzdarje od Vaše strane samo posprdan podsmijeh, preziran muk, porugljivo bockanje, ujedljivi izrazi, ili dapače bogokletna bruka! Aj ustrpljivi Bože! O Bože, koji nas ljubiš unatoč našoj bijedi! Tvoje je milosrgje katkada dubljine, uzvišenosti, da smijem smjelo ustvrditi, sile i ljubežljivosti upravo beskrajne.

Na jednom se stane gradom pronositi vijest, koja je srce svakoga kršćanina silno uzradovala. Pa kako i ne! Onaj, koji je jošte jučer na Boga hulio, koji je dapače jutros ruglu izvrgavao prijatelje Božje, eto taj isti sada naviješta sv. Evangjelje! Ozgor s nebeskih visina sigje milost Božja i razli se po usnama njegovim; sada teku iz ustiju njegovih samo riječi blagoslova, riječi blagosti; rekao bih, da su zakoni evangjeoski sada bljesnuli pred očima njegovim u najoštrijem sjaju, dapače bi mogao tko ustvrditi, da ga je sam Duh sveti o svem

tome temeljito poučio. Odakle njemu toli pronicavi pogledi srca, odakle mu s nebeskih visina prosvijetljeni razum, pa njime sve vidi, sve zazumije? O Bože! Ti si dobar, dá Ti si neizmjerno dobar. S veseljem opetujem onu milozvučnu besjedu, što ju nedavno čusmo iz posvećenih ustiju onoga,[1]) čija će uspomena ostati trajno upisana u srcu našem. Mi suze točismo za njim još prije nekoliko dana, još i danas tugujemo za smrću njegovom, ali suza za njim ne proljevamo više.

„Da Ti si dobar, pa pravo je, što Te ljudi dobrim nazivlju.“[2]) Ti poremećuješ tok naravnih zakona, Tebi nije nikakova žrtva pregolema, samo da spasiš nas, dječicu svoju. Ako Ti sam glavom k nama ne dogješ, tada šilješ mjesto sebe angjele svoje! O Bože! Moram li sada sve izreći? Jeda li moram zapovjediti usnama svojim, da zamuknu, — ali tko je ona? Quae est ista? Ne mogu da potpuno odgovorim, ali ne mogu ni da šutim.

Oj Marijo! Tebe pozdravljam! Ti si milosti puna: Ave gratia plena, pa Tebi je drago, da te milosti izlijevaš i nad nas iz punine majčinoga srca svoga. Gospodin je s Tobom, Dominus Tecum. Njemu se svidje, da po Tebi k nama sigje. I sada bih morao pouzimati slike iz samoga nebeskoga raja, morao bih zboriti zanosnim govorom proroka, da te dostojno proslavim. Jer je ime Tvoje, o Marijo, sladosnije od najčišće ljubavi, ugodnije od najizabranijih miomirisa, čarobnije srcu od skladnoga pijeva angjela: in corde iubilus; slagje od meda u ustima utrugjenoga putnika: mel in lingua; ime Tvoje, o Marijo, izdašnije i moćnije

[1]) Misli govornik na pokojnoga grofa Feronnays-a.
[2]) Zadnje besjede grofa de La Feronnays-a.

oživljava grješno, ali skrušeno srce, no ona večernja rosa, koja liščи povraća život, pošto ga ubi po dnevu žestoka žega sunčana: r o s i n h e r b i s; Ti si lijepa ko sjajni mjesec, kô ono zvjezdano nebo u mrkloj noćci: p u l c h r a u t l u n a; Ti izvodiš na pravu stazu zalutala putnika, Ti se zlatnim sjajem preljevaš poput one blistave rumenzore u jutru: a u r o r a c o n s u r g e n s; Ti si milovidna i vedra ko ona jasna zvijezda danica: s t e l l a m a t u t i n a; Ti najprije zasjaš u srcu grješnika, a onda ograne u njemu žarko Sunce pravde.

O M a r i j o! nije mi moguće da izrečem čitave ljubežljivosti i veličine Tvoje, pa se radujem, da moram podleći toli golemoj slavi Tvojoj! Nu poklem zborim megju dragom djecom Tvojom, a milom braćom svojom, nastavit ću odvažno govor svoj, te bez bojazni prepijevati slavu Tvoju, kako mi već bude najbolje umjelo prišapnuti razigrano i razdragano srce. Kad tko samo izusti ime Tvoje, o M a r i j o, tada nebo veselo poklikuje, zemlja od radosti poskakuje, dočim ognjeni pakao štrepi i dršće od strašnoga gnjeva i jeda. Velebni oni domovi Božji, koje podigoše pobožni i silni narodi, zlatni nakiti, skupocjene zastave, što ih izvezoše zlatnim rukama okrunjene kraljice, pa i oni borni darovi sirota kormana, koje nanizaše po tvojim skromnim bogomoljama, što ih izložiše iz harnosti po samotnim špiljama na morskome igalu, one priproste slike Tvoje, što ih izvede kist u svetim rukama dičnih mučenika, kako to vidjeh u podzemnim grobnicama, sve to jasno svjedoči, koli je silna moć Tvoja, kojom utažuješ i suspržeš srdžbu Božju, a milosrgje Njegovo nad nas izazivlješ.

O M a r i j o, kuda se god glas imena tvoga razliježe, vidjeh, kako se onuda divlje golijeti i strahovite pustare pretvaraju u bujne travnike i pitome livade;

slavu Tvoga imena prepijevaju sinovi grdnih i nepreglednih pustinja; sad u jeci kršovitijeh gora, sad u šumu derućih rijeka ori se neprekidno hvala Tvoja; u ogromnim svjetskim gradovima vidjeh, kako pod sjenom Tvoga imena buje i cvatu najljepše i najplemenitije krjeposti; ja opazih, kako omladina zanosnim poletom, žarom djetinje ljubavi i vatrenim oduševljenjem, neopisivom dražesti, — a to je osobito kitilo i resilo nevino lice njihovo, — ja opazih, velju, kako je ta omladina većom slašću i radošću slavila svetkovine Tvoje, više cijenila čast imena Tvoga, no sve naslade i zabave ovoga svijeta.

Ja vidjeh, kako šezdesetgodišnji, osamdesetgodišnji starci bez vjere i kreposti na smrtnoj postelji, u smrtnoj stisci zazvaše ime Tvoje, pa gle! oni se obratiše k Bogu svome, koji je nekad sladio i usrećio dneve djetinstva njihovog; Ti im se ukaza, baš kada htjedoše zaklopiti oči svoje i usnuti vječnim snom i ta Tvoja pojava pribavi im čvrsto ufanje i dade siguran zalog, da će se domoći vječnoga mira u rajskim dvorima. Oj M a r i j o! Tko si ti? Q u a e e s t i s t a? Ti si majkom našega Spasitelja, a Isus, plod utrobe Tvoje, jest Bog sam, Bog blagosloven od vijeka do vijeka; Ti si sestra naša: s o r o r n o s t r a e s; Ti si do duše kao i mi čedo Adamovo, nu Ti nijesi kao i mi baštinila žalosnu baštinu praoca našega, pa baš Te s toga potiče naša nevolja na najnježniju sućut spram nama.

O M a r i j o! Ti si uzor — djelo Božanskoga svemogućstva! Ti si najveći i najganutljiviji dokaz njegove dobrote! Ti si — bolje ne mogu da izrazim — preslatki smiješak njegovoga milosrgja. O Bože, daj otvori oči onima, koji su slijepi, neka bi vidjeli M a r i j u i motrili preblagi pogled materinoga oka njezina; daj onima u

grudi srce, koji ga god nemaju, e bi Mariju njime uzljubili; jer od Marije k vječnoj Riječi, od Njezine svegjer nove ljepote do nestvorenoga Sjaja, koji bolnu oku vid povraća i svaku čežnju srca ljudskoga udovoljava, od Marije do Isusa, od Majke do Sina samo je jedan korak!

Glete dakle, kako je preslatko okrilje, pod kojim Vi, premili brate naš — i ja se blaženim scijenim, da Vas mogu danas najprije tim imenom nazvati — stupate u novi Jeruzalem, u Gospodnje šatore, u crkvu živoga Boga, koja je stupom i temeljem istine. Nu prije no Vaše srce urone u more slasti i radosti, ne mogu na ino, a da Vam jedne ozbiljne istine ne stavim na srce i dušu Vašu. Pokle sam pozvan, da Vam prvi propovjedim riječ sv. Evangjelja, ne smijem jedne njegove velevažne i regbi temeljne nauke prećutati. Vi ste sve razumjeli, tako velite; ali dajte da Vas upitam, jeda li ste i otajstvo križa razumjeli? Uvažite dobro, uvažite ozbiljno, to bo je temeljna istina kršćanstva. Ne govorim Vam samo ob onom svetom križu, komu se Vi radosno i pun žarke ljubavi klanjate, jer Vam on predočuje Isusa, radi Vaših grijeha propetoga. Navagjam Vam kratke, al jezgrovite riječi jednoga branitelja naše sv. vjere iz drevnih vremena: Nije govor ovdje o križu, kome se Vi u ovaj čas s veseljem klanjate, ma je govor o križu, što ćete ga morati do skora nositi: Ecce cruces iam non adorandae, sed subeundae. Ovo morate kao kršćanin razumjeti, a to će Vam i Vaš krst morati očitovati. U ostalom bi zaman nastojao, da Vam oto pritajim; jedva se i pomisliti dade, da Vam budućnost Vaša ne će donijeti čitavoga niza svakojakih križeva. Već sada u duhu gledam, kako Vam čitavo mnoštvo takovih priugotovljavaju. Nema sumnje, da im se već iz daljine klanjate, nu bit

će puno bolje, ako ih budete na legja uprtili, te ih junački nosili. Ljuto bi me slatke nade i slutnje prevarile, ako ne bi nauka sv. Evangjelja u srcu Vašem sve većma rasla i sve dublje korijenje hvatala po strpljivosti. Nego sam uvjeren, da se to zbiti ne će, na čemu budi hvala i slava svevišnjemu Bogu! jer Vi biste privedeni k sv. vjeri našoj po križu i Mariji. Odista čudnovat bijaše taj prijelaz! Radi toga budi veliki Bog naš i opeta blagosloven i hvaljen! Ta znam ja, da Vam On otvori sluh Vaš, e bi čuli ovu nauku, da umu Vašem posla svjetla, e bi ju i razumjeli. Ko sinu katoličke crkve, reda Vam je i udes njen s njom dijeliti. Ta pogledajte ju samo! Svrnute okom na Rim, gdje ćete se sada preporoditi na novi život po sv. Evangjelju: sveudiljna borba, sveudiljno slavlje, eto sudbine njegove ovdje na zemlji! Zato i nema ništa pod milim nebom, što bi ga moglo do očajanja privesti. Iza osamnaeststogodišnjih ljutih borba i sjajnih pobjeda sveudilj, pa i dan današnji šire se iz ovoga središta katoličkoga jedinstva, od središta prvaka apostola žarki traci najčišće nauke i najživlje vjere, koji raspršuju tmine poganstva, krivovjerstva i židovstva. I eto ovdje izli ta crkva nad glavom Vašom spasonosni vrutak rajskoga preporoda. A što to rekoh? Ta Petar sam, otaj drugi Mojsije novoga uvjeta, Petar sam, velju, koji je dostojno zastupan po svojim slavnim i najodličnijim zamjenicima, on Vam rastvori ono otajinstveno brdo, onu nepokolebivu klisuru: petra erat Christus, iz koje žive vode probiše, štono teku u život vječni.

Ali dosta, odviše zavlačim blaženi trenutak Vaše sreće. U ovaj čas milo i ljupko pogledava nebo, zemlja Vas blagoslive, a Isus Krist već željno očekuje. Pokročite indi k oltaru, angjeli u nebu započeše ovo slavlje, a prijatelji ga Božji nastaviše u zajednici s Vama ovdje

na zemlji. A onaj plemeniti muž, koji regbi umrije pred očima našim, nu čije srce sada živi pred Gospodinom Bogom, on vidi da su mu vruće molitve uslišane, želje ispunjene. Tako dakle kucnu eto jurve svečani tren! Abraham, Isak, Izrael, patrijarsi i proroci sokole Vas s onih nebeskih visina; Mojsije Vas blagosliva, jer se Zakon i Evangjelje u srcu Vašemu danas zagrliše. Milosrgje i istina oduševljuju Vas, pravda i mir na laganim krilima oblijeću Vas, skrušenje i nevinost jesu kruna Vaša. I M a r i j a, M a r i j a je, koja Vas pod svoje okrilje prima, koja Vas štiti.

O Marijo! Srce naše nas sili, slatka dužnost nas obvezuje, da još jednom ovu predragu molitvu smolimo, pa i cijeli ovaj zbor će sa mnom srcem i jezikom složno ju odmoliti: Spomeni se, o premilostiva Djevice M a r i j o, da se nije nikada čulo da bi Ti onoga zapustjela, koji bi se utekao pod Tvoju zaštitu, ili Tvoju pomoć zamolio. Stenjući pod teškim trhom naših grijeha, evo nas pred Tobom, oj Djevo Djevica, da Ti se u naručaj bacimo. O majko Riječi, spomeni se pravednika, spomeni se grješnika, spomeni se onih, koji Te poznavaju, spomeni se naših jada i milosrgja svoga. Ne ću da ti rečem: Spomeni se ovoga mladog čovjeka, ta on je jurve Tvojim čedom, slatkim i slavnim plijenom Tvoje ljubavi; nego ću Ti reći: spomeni se svih onih predragih mu duša, za koje će Tebi danas prvi put kao katolik prikazati molitve svoje. Ah daj mu ih na dar još u ovome kratkom životu, daj mu ih na dar u drugom životu, u vječnosti.

Pa jerbo sam ja strancem — al što to rekoh? Strancem? Ne, u Rimu nema tugjinaca, svaki je katolik Rimljaninom; jerbo smo indi oba na tlu francuskom svjetlo svijeta ugledala, mislim, da ću odgovoriti želji

sviju mojih slušača, ako k Tebi o Marijo, zavapim: Spomeni se Francuske, gdje je jošte naći uzvišenih kreposti, plemenitih duša i veledušnih požrtvovnosti! Daj, da opeta crkva u Francuskoj u svom starom svjetlu bljesne!...

Prva sv. pričest i drugi dogagjaji.

Veličanstvenu ovu svetkovinu zaglavi presveta nekrvna žrtva, pod kojom novopokršteník primi neoskvrnjenoga jaganjca. Ne da se opisati, koliko ga ganuće oblada, kada Isusa, Spasitelja svoga, uvede prvom u skromnu sobicu srca svoga, kada ga je nježno privinuo uz grudi svoje. Uda mu sva klonuše, on bi kô strven. Oni potok suza radosnica, oni duboki uzdisaji, sve to bijaše nijemi govor, koji glasno i jasno svakome kazivaše, da mu duša kuša i uživa nebeske utjehe, nebeske naslade, rajsko veselje. Moradoše ga odvesti, ili bolje govoreći odnijeti na njegovo mjesto od stola Gospodinovoga, tolikom ga slašću napuni predobri Isus, koga Ratisbonne tako dugo i žestoko proganjaše. Veliko mnoštvo pobožnoga puka pričesti se skupa sa Ratisbonneom, da zasvjedoči ljubav spram novoga brata i da preporuče osobitoj obrani Oca nebeskoga mladoga pokrštenika, a to bijaše još obilnijim vrelom blagoslova i milosti, koje razli milosrdni Bog nad blaženim Ratisbonneom. Oduševljeno i gromko otpjevani „Te Deum“ (Tebe Boga hvalimo), popraćen skladnim glasom orgulja i veselom jekom svih zvonova, navijesti Rimljanima, da se je veličanstvena ova svečanost dovršila. „Prosim od dragoga Boga“, piše neki očevidac, „da ne bi nigdar dopustio, e bi se zamela

uspomena u srcu mome, što sam za ona tri sata očutio; nema sumnje, da je takov utisak jedna od najdragocjenijih milosti, koju u opće može koja duša kršćanska dobiti.“

Ratisbonne ne će još da ostavlja toli mu omiljele samoće, njega srce još nuka, neka bi u skrovištu hvale uzdavao premilosrdnome Bogu na milosti, koju mu dobrostivo ukaza. U tu svrhu započimlje odmah iza krštenja druge duhovne vježbe, da bi bio što dalje od raskalašene halabuke svjetske i ništetnih radosti zemaljskih, da bi na samu mogao bez zapreke po miloj volji uživati slast rajskih milosti, kojima ga Isus obilno obasu. Želja je njegova: više se ne vraćati u iskvareni svijet, koji mu je sada čemeran, ružan, ogavan.

Minuše i te duhovne vježbe, vruća mu želja bi ispunjena, dade oduška harnome srcu svome. Nu on ima još nešta na srcu, još za nečim duša njegova čezne i uzdiše. Šta li je to? Baciti se pred noge i smjerno se pokloniti namjesniku Isusovu, zasvjedočiti novome Ocu svome nepokolebivu vjernost, sinovsku ljubav. General družbe Isusove predstavi sv. Ocu Ratisbonnea i kuma mu de Bussierra. Došav pred Papu Grgura XVI., triput se pred njim pokloniše, a on ih primi kao dobri otac predrage sinove. Ratisbonne se ne mogaše dovoljno načuditi onoj ljubežljivosti, dobroti, milini i poniznosti sv. Oca, toga toli dostojanstvenoga namjesnika prvaka apostola. „U svojoj vanrednoj dobroti povede nas ća i u svoju spavaonicu,“ pripovijedaše kasnije često Ratisbonne, „te mi pokaza poviš svoga kreveta prekrasnu sliku moje drage medalje, koju on nježnom pobožnošću štuje. Tada imagjah uza se silu čudotvornih medaljica, a Njegova mi Svetost sve te medaljice milostivo blagoslovi. To je sada imalo biti mojim oružjem, kojim ću duše za Isusa i Mariju predobivati“.

Kanoti kruna ljubavi sv. Oca, koju pokaza spram Ratisbonnea, bijaše ta, da mu je najzad poklonio i svoj sv. križ za vječnu uspomenu. U borbi neka bi ga ogrlio, u muci na grudi privinuo, križ neka mu je svegjer u rukama, ako želi pakao slavno pobijediti. Novi vojak Isusa Krista neka ne poznaje drugoga oružja, do li križa; križ i bezgrješna Djevica Marija neka mu budu štitom na putu pravednosti i tako jednom osiguraju vječni spas.

Odmah iza svojih drugih duhovnih vježba vrne se Ratisbonne u Francusku i tako ostavi grad, gdje je našao spas svoj, nu samo za koji čas, jer nakani da se čim prije povrati natrag, e bi se još jedared tude od srca zahvalio predobrome Bogu i Mariji na udijeljenoj milosti. „Imagjah više puta zgodu," veli P. Aladel, „da se osobno s njime razgovorim. Predragocjeni dar sv. vjere čuva brižno u srcu svome, život nadnaravni, koji mu duša dobi kod sv. krsta, gleda podržavati i učvrstiti čestim primanjem sv. pričesti i uklanjajući se pomno svakom svjetovnome društvu. Najvoli biti u samoći i miru, e bi tako sigurnije sačuvao stečeno blago, dok mu Gospodin Bog ne očituje svoje volje".

Za obraćenje Ratisbonnea već je svako živ znao, svak ga je pravim čudom smatrao. Sv. otac Papa naredi, da se povede javna i sudbena istraga o toj činjenici, kako to već crkveni zakoni propisuju. U to ime bi naimenovano posebno povjerenstvo. Devet svjedoka bi pod prisegom saslušano, svaka tvrdnja temeljito i strogo pretresena i ispitana, a onda zaključak te istrage svečano proglašen 3. lipnja 1842. Izjava glasi:

„Temeljito je dokazano, da je naglo i potpuno obraćenje Alfonsa Marije Ratisbonnea sa židovstva na

katoličku vjeru po priprošnji blažene Djevice pravo i golemo čudo, koje je sam predobri i svemogući Bog počinio". Na uspomenu toga čuda bi u kapelici smještena slika bezgrješne Djevice, kakono ju je Ratisbonne vidio, kada mu se je bl. Gospa ukazala.

Revni apostol, sveta smrt, neumrla djela.

Stigav u Pariz, podigne harni Alfonso Marija u sirotištu de la Providence u predgragju Saint Germain kapelicu na čast bezgrješnoj Djevici. Tu bi s onom siročadi najradije molio, najradije misu govorio. Jer Ratisbonne do skora iza svoga obraćenja, da se posve poda službi Božjoj, reče svijetu, njegovim užicima, njegovoj ništetnoj slavi za uvijeke „s Bogom“, pa se dade zarediti u svećenike, ode u Jeruzalem, gdje podigne katolički zavod sv. Ivana, komu je sâm vogjom bio. Jedina je njegova želja: sve židove privesti k vrelu spasa i vječnoga života, k došlome jurve Mesiji, s toga svegjer vapije sa sv. Pavlom: „Bože, želim biti i proklet, samo da spasem braću svoju“. Diže svuda odgojilišta za mladu židovčad, uvagja svoju družbu, gradi škole, piše za svoju nevjerničku braću mnoge knjige, a sve to izvagja iz drevnoga grada Jeruzalema. Tude je još mnogo i neumorno radio u kongregaciji naše mile Gospe Sionske skupa sa svojim bratom, takogjer svećenikom, te najzad blaženo usnu u Gospodinu usred apostolskoga rada svoga, a u glasu svetosti.

Baš kada dovrši pisac ove retke, ode osobno u Rim u spomenutu crkvu St. Andreas delle Fratte, da ju pobliže ogleda. Al sada joj lice posve ino, nego je bilo za Alfonzovog doba. Prije crkvica zabitna, tiha, siromašna, a sada sva nakićena, sjajna vele pohagjana. Nijesam nigdje vidio u Rimu radnim danom više isku-

pljenoga svijeta i gospode, gdje se mole, no u spomenutoj crkvi. Lijeva je strana ne malo sva obložena zlatnim i srebrnim srcima: svako srce znači, da se je u toj crkvi, a pred slikom bezgrješne Djevice osobita milost zadobila. Na istoj strani crkve nahodi se oltar u izdubljenom zidu i to je ono, što Ratisbonne nazivlje kapelicom, jer je oltar sličan kapelici. Gledaocu na desnu ruku, gore visoko jest naslikana prilika bezgrješne Djevice, gdje se Alfonsu prikazuje i to baš onako, kako ju sam opisuje i kakono mu se je ukazala. Upravo na suprot toj slici čitaš ove riječi: Heic loci Deipara Virgo apparuit Alphonso Ratisbonne Judaeo Argentinensi. Vidit et credidit 13. calendis Februarii 1842. Minimi fratres a S. Francisco de Paula, templi custodes. To će reći hrvatski: Na ovome mjestu ukaza se Bogorodica Djevica Alfonsu Ratisbonne-u, židu iz Strassburga. On ju (bl. Djevicu) vidje i vjerova 20. veljače 1842. godine. Najmanja braća sv. Franje Paulskoga, čuvari ove crkve. — Kako rekosmo, Alfonso i njegov plemeniti brat, snivaju već tihi sanak u hladnom grobu, preminuvši baš ko pravi apostoli Isusovi, nu od njih zasnovano djelo, naime družba Gospe Sionske, žive jošte i bujno se sveudilj razvija na uhar njihove nesretne subraće židova, izgubljenih ovaca od doma Israelova, koje družba Gospe Sionske danomice privagja u ovčarnicu Isusovu. U toj družbi žive i sada mnoga obraćena rodbina Alfonsova, a sliku njegovu priposlala nam je njegova nećakinja iz Pariza, takogjer sestra Gospe Sionske. I mi želimo i od Boga molimo po zagovoru prečiste Djevice Marije najobilniji blagoslov toj družbi u njezinom spasonosnom poduzeću i djelovanju, e bi što prije izbio čas, kada će biti jedan pastir i jedna ovčarnica.

Molitva „Memorare“ ili „Spomeni se“, što ju je Alfonso molio.

Spomeni se, o najmilostivija i najslavnija Djevice Marijo, majko milosrgja i svake utjehe, da se od vijeka čulo nije, da si ti, Djevice Marijo, zapustila onoga, koji se je pod tvoju zaštitu utekao, tvoju pomoć prosio i tvome se zagovoru preporučivao. Za to tim pouzdanjem ohrabren, k tebi se utječem, Djevice djevica, kraljice nebeska, gospogjo angjela, o Marijo, majko Gospodina našega Isusa Krista; k tebi bježim, zvijezdo mora, pred tobom stojim bijedan, uzdišući i dršćući. Nemoj, o gospogjo svieta, nemoj, Majko vječne Riječi, mojih riječi prezreti, nego slušaj milostivo i uslišaj me bijedna, k tebi u ovoj suznoj dolini vapećega sada i vazda, osobito pako u čas smrti moje. O blaga, o milostiva, o slatka Djevice Marijo. Amen.

A. M. D. G.

Gdje je što?

	Strana
Uvaži dobro, štioče brate!	5
U tminama nevjerstva — drugi Savao	11
Borba med svjetlom i tminom	18
Pobjeda svjetla istine	30
Novi čovjek — drugi Pavao	40
Krštenje	48
Odlomak iz govora Dupanloupova	50
Prva sv. pričest i drugi dogagjaji	60
Revni apostol, sveta smrt, neumrla djela	64
Molitva „Memorare“ ili „Spomeni se“, što ju je Alfonso molio	66